Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 27 (326), serie nouă. Miercuri 16 iulie 1997. Preț: 1.000 lei

ioan groșan:

«O LUME NOUĂ DIN PUȚINUL LUT RĂMAS DE LA MAESTRU»

dumitru radu popa:

«SUNTEM LIMBA SCRISULUI NOSTRU»

GEORGES DUMITRESCO, UN AMBASADOR AL ARTELOR ROMÂNEȘTI ÎN ELVEȚIA

NOSTALGII ALBASTRE

Dintr-o întâmplare (ce nu pare atât de aleatorie!), am intrat în posesia unei notiţe, publicată în ziarul „Orrient Expres" din Tel Aviv. Cum nu toţi cititorii noştri pot procura exemplarul cu pricina şi, poate, sunt interesaţi să afle ce fabulaţii se mai ivesc pe anumite meridiane, reproducem, în întregime, textul, sub semnătura lui I. Eban. «Aflăm de la Bucureşti că poetul Horia Gane (Gutman), vechi membru al Uniunii Scriitorilor din România şi angajat al acestei instituţii ca operator-computer, a fost destituit şi lăsat astfel fără mijloace de subzistenţă. (D-lui are o „pensie" de numai 154.776 lei - cca. 25 de dolari şi un salariu impozabil de 300.000 lei, mai mic decât al unei femei de serviciu!). „Lucrătura" pe baza căreia a fost concediat - fără preaviz şi fără dreptul elementar de a se apăra - este opera unui antisemit notoriu, Alexandru Spânu, ajutat de redactorul şef al revistei literare „Luceafărul", Marius Tupan. Culmea, revista apare cu sprijinul Fundaţiei Soros, deci cu bani americani (evreieşti!). Iar acel „spân" face parte din colegiul de redacţie şi publică acolo articole antisemite.

Întrucât unii dintre noi îl cunoaştem de mult pe scriitorul Horia Gane, sperăm că preşedintele Uniunii Scriitorilor din România, dl. Laurenţiu Ulici, va interveni personal pentru remedierea situaţiei. Cât despre cuplul Spânu-Tupan, poate renunţă din proprie iniţiativă la „banii jidanilor»! ●Cine se ascunde sub expresiva semnătură, ne este indiferent, dar cine a furnizat datele nu-i greu de bănuit. Binecunoscut, de multe decenii, pentru captarea şi negocierea informaţiilor (!), Horia Gane-Gutman, operatorul-computer, rămas multă vreme cu ochii în ecran, a căpătat deficienţe nu numai de vedere, ci şi de receptare. Păcat pentru un cadru de legătură, operativ, cum s-a trădat dintotdeauna! ●Lucrătura despre care se vorbeşte în text n-are nici o legătură cu **antisemitul notoriu** Alexandru Spânu, din câteva motive. Spânu nu face parte din vreun consiliu sau comitet al U.S. şi nici măcar din vreun serviciu al acesteia, pentru a avea putere de decizie. La **Luceafărul**, nu mai e angajat de doi ani (!) iar, cu multă vreme în urmă nu mai apare nici în caseta tehnică a revistei noastre. Apoi, referirea la Marius Tupan e arbitrară. Tupan se ocupă doar de editarea **Luceafărului**, nicidecum de eliminarea cuiva din schema Uniunii Scriitorilor. ●Lucrătura nu trebuie căutată în altă parte ci numai în comportamentul bizar (ca să fim eufemistici!) al lui Horia Gane-Gutman. Nu vrem să ne amintim cum a fost destituit, cu puţini ani în urmă, chiar de la Comunitatea Evreilor din România, ci vom rămâne, strict, în rada notiţei incriminatorie. ●Angajat să strângă şi să stocheze date ce aveau în vedere membrii U.S., Horia Gane-Gutman a simţit nevoia (cu de la sine putere!) să execute lucrări pentru amici (recompensate?), să întârzie, ore îndelungate, în faţa paharului, chiar în timpul programului de lucru şi, bineînţeles, să facă din sala computerelor un loc de întâlnire a bahicilor, persoane cu state vechi şi noi la revista **România Mare.** O gazetă prosemită prin excelenţă! ●Cât despre sugestia lui I. Eban că revista noastră „poate renunţa din proprie iniţiativă la **banii jidanilor**", afirmăm, cum am făcut-o şi cu alte ocazii: suntem profund recunoscători **Fundaţiei Soros** (de altfel, sprijinul acesteia e inserat şi-n caseta tehnică) şi consecvenţa cu care publicăm scriitorii autentici, indiferent de culoarea părului sau a pielii, e o dovadă în plus că revista **Luceafărul** n-are de-a face cu antisemitismul sau xenofobia. Nostalgiile albastre ale unora îi obligă să vadă doar verde în faţa ochilor!

Editori:
■ Uniunea Scriitorilor din România
■ Fundaţia Luceafărul
Cu sprijinul Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă

Redacţia: Laurenţiu Ulici (*director*)
Marius Tupan (*redactor-şef*)
Ioan Es. Pop (*secretar general de redacţie*)
Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacţia şi administraţia:
Calea Victoriei nr. 133. Bucureşti, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAŢIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate oficiile poştale din ţară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicaţiilor la poziţia 2048.

TOTALITARISME DIN TOATE ZĂRILE, UNIŢI-VĂ!

de NICOLAE PRELIPCEANU

În Maramureş se cânta, mai anii trecuţi, şi se va mai fi cântând, poate, şi azi, cam aşa: „comunismu' n-o muritu,/num-un pic s-o hodinitu". Dacă ne gândim că el învie sau, de fapt, continuă să trăiască în mai toate universităţile din „lumea liberă", unde toţi cei care au altă părere sunt persecutaţi ca „fascişti", atunci poate că bietul maramureşean cântător are dreptate, dincolo de ce s-a întâmplat la noi.

Dar nu la comunism voiam eu să mă refer, punând pe hârtie titlul de mai sus, ci la dorinţa - mai mult sau mai puţin ascunsă - a fiecăruia dintre noi către diferite totalitarisme. De la Dumnezeul unic la informaţia unică, dătătoare de imagine, viaţa noastră e parcursă de muguri şi rădăcini ale multiplelor totalitarisme.

Să luăm, de pildă, informaţia. Se ştia despre România că e ţara lui Dracula. Ca să poată fi asimilat, după ani de blestemăţii, şi Ceauşescu de către beneficiarii informaţiei libere, a fost adus noul dictator la numitorul comun, cel ştiut dinainte, Dracula. Nu că n-ar fi meritat, dar existau, totuşi, nuanţe. Or, totalitarismul din noi nu admite pluralismul nuanţelor. Deci, dacă în capul nostru însuşi nu e loc pentru pluralism, cum să fie loc în viaţa pe care ne-o visăm, sau chiar organizăm? (Vorba mea: separarea puterilor în cap mai întâi şi abia pe urmă în stat). După Dracula-Ceauşescu-Dracula, pentru ani şi ani, România a devenit ţara copiilor handicapaţi, orfani şi prost trataţi. De această imagine, informaţie, în fond conexă celor dinainte, nu vom scăpa uşor, din cauză că mintea omului s-a obişnuit cu acea faimoasă „qualité maîtresse" a „realismului critic".

Informaţia unică, scoasă din context şi amplificată ca umbrelă a întregii realităţi, e detectabilă oriunde. Statele Unite ale Americii sunt „unchiul Sam", iar comuniştii îşi reprezentau lumea afacerilor sub forma unui burtos trăgând din trabuc, pe ... Wall Street (citit cum era şi scris). Medellinul, oraşul florilor şi al poeziei, e pentru mai toată lum „capitala drogurilor", „oraşul lui Pablo Escobar". În general, trebuie observat că totalitarismul informaţional mai are o tendinţă, profund umană, „maîtresse": despre ceilalţi - numai rău, exact invers decât s-ar zice despre morţi.

Exemplele pot continua, fără ca ideea să se nuanţeze - măcar - prea mult. Teamă mi-e, deci, având în vedere şi faptul că pe alte continente decât Europa, chiar ţările „de succes", cum se spune azi, se complac în regimuri autoritare, teamă mi-e, deci, că şi noi ne vom întoarce la totalitarism, sub lozinca din titlu. De fapt nici nu l-am părăsit, decât cel mult sub aspectul său politic, mai agresiv, mai pe faţă, mai insuportabil. În celelalte variante, l-am păstrat intact.

În fond, pluralismul zeiesc al grecilor n-a rezistat mult timp totalitarismului nostru dumnezeiesc. Şi cum „secolul 21 va fi religios..."

LITERATURA DICŢIONARELOR

de MARIUS TUPAN

Despre literatură, ca şi despre sport, oricine e tentat să se pronunţe, să aducă o opinie, în general, necruţătoare, să se extazieze îndeosebi în public, sau să idealizeze un autor care atacă o temă ce pluteşte în aer. Semidocţii, ca şi cei refuzaţi de idei, par chiar tranşanţi în execuţii, niciodată dispuşi să admită un alt punct de vedere, în afara aceluia pe care-l deţin. Situaţia nu trebuie să îngrijoreze sau să supere pe cineva. Pietre se aruncă în pomii încărcaţi cu roade şi, înainte de toate, abundenţa roadelor trebuie aplaudată, ci nu agresivitatea pietrelor. Iar, când anumiţi cititori sunt întrebaţi ce-aşteaptă de la literatură, n-au nici un complex şi încep să înşire tot felul de subiecte, să prefigureze personaje, în care să se recunoască (!), cu care să facă o alianţă, eventual, să devină modele pentru contemporani. Am asistat la o vreme doldora de poveţe venite, în special, de la cei care se credeau născuţi (!) să se ocupe, nu doar de destinul poporului, ci şi de emanciparea acestuia. Apelând la sloganurile unor patrioţi autentici sau recurgând la formulări ad-hoc, făceau paralele între izvor şi ulcior, glorificau personaje călite în lupte (fie şi de idei), aduceau omagii (neţărmuite!) unei societăţi în plină mişcare şi transformare, care, în acelaşi timp, trebuia să-şi modifice membrii proprii. Niciodată n-am dus lipsă - iar, în ultimii 50 de ani, cu atât mai puţin! - de agitatori, iniţiatori şi protectori ai culturii, căci, Doamne, Dumnezeule, ea nu se putea dizolva la voia întâmplării, trebuia orien stimulată, pentru a folosi nu numai omului nou, ci şi regimului, în întreaga sa dinamică. Fiindcă au cam dispărut culturnicii de serviciu (sau se află totuşi într-o pândă încordată), se iveşte, pe ici, pe colo, câte un **analist** (e la mare cinste acum un astfel de intelectual!), care, dezicându-se de trecutul său oscilant, propune (sau sugerează) noi spaţii de explorare. Când un condeier îi vine în întâmpinare şi refuză ab initio o realitate tumultuoasă, găsind în dicţionare un domeniu mult mai fascinant decât altele, salută în el uluitorul talent, geniul chiar. Nu mai sunt în vogă analizele sufleteşti, nici viziunile magice sau coşmareşti, ci invaziile de termeni tehnici, anatomici sau astrali, decupaţi dintr-o parte (dicţionare) pentru a fi valorificaţi în alta (literatură). Noţiuni rare, sintagme imprevizibile impresionează, în toată goliciunea lor, chiar dacă n-au nici o legătură cu evidenţierea unui personaj sau identificarea unei scene revelatoare. Totul e să sune **altfel**, să stabilească imagini incongruente, eventual, să ajute la constituirea unor universuri detaşate, fără vreo semnificaţie în planul vieţii. Segmentarea demonstrativă a discursului ca şi dispersia narativă nu-s un câştig al zilelor noastre, dar insistenţa cu care revin, amestecul aleatoriu de termeni (neaoşi cu cei de strictă specialitate) anunţă, oare, o nouă modă literară? Iată de unde se vor ivi capodoperele?!

timpul retrăirii

MIZERIA, PROSPERITATEA ȘI SUFLETUL

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

În „Moby Dick" îndârjirea luptei cu marea și - poate - cu propriul său delir, a căpitanului Ahab (purtătorul blestemului regelui celui rău al lui Israel) atinge aceleași înălțimi pe care le vom mai întâlni în pasiunea din „Ion" - dorința dureroasă a pământului - sau în aceea (a umilinței) din „Răscoala". La urma urmei însă, căpitanul în căutarea balenei gigantice putea să se lipsească de această pradă a sa - una între altele - căci ea reprezenta o culminație și nu o constrângere existențială. Țăranii lui Rebreanu se află într-o situație cu totul diferită; ei nu pot pleca - sau poate nu mai au cum vedea această variantă - nici măcar în căutarea unor „fructe ale mâniei". Adevărata tragedie a românismului o găsim însă, cred, în „Năpasta" - nu în întreaga țesătură de cinism, disp[illegible] față de semeni și crimă, ci într-un fapt a cărui anormalitate pare să scape până și autorului (creând tragedie prin chiar această inconștiență) - prin bătaia și tortura din închisoare. Ca și cum nu ar fi fost suficient faptul de a fi alimentat, cu istoria și condiția noastră, „Năpasta", niște lungi decenii recente au îndreptățit literatura agresiunii fizice asupra prizonierului, scrisă de un Alexandru Ivasiuc, un Marin Preda sau un Augustin Buzura.

Ulysse îl întâlnește pe Achile în Infern trist dar fizic indemn. Jean Valjean și Monte Cristo nu acuză bătăi. Torturile mitice sunt mai curând frustrări puse în scenă în chip complex cu o intenție exemplară, și astfel, pedagogică. Desigur, zdrobirea și chinuirea corpului adversarului (sau vinovatului) marchează întreaga istorie a umanității, dar ele vin și fac ravagii fără să aibă caracterul acesta metodic și aproape inobservabil al năpastei noastre; grav pentru Ion este că a ajuns sub regim de instrucție - după aceea nimic nu mai miră pe nimeni.

Elementul sistematic al chinului aplicat celui fără apărare (în particular copilului) mai poate fi găsit, de exemplu, la Charles Dickens și la Louis Ferdinand Celine - în ambele cazuri însă el face obiectul focalizării ororii și nu este lansat pe o linie colaterală a unei relatări. Dacă este necesar ca toate aceste lucruri să fie relevate, faptul nu provine dintr-o specială autosubestimare și nici măcar dintr-o accentuată critică națională - alte civilizații, și ele, au destule să-și reproșeze; problema este că merită să detectăm componentele mizeriei noastre. Mizeria, ca și prosperitatea, formează ansambluri structurate - gestalt-uri - în care elementul economic nu constituie decât o porțiune redusă, nu rareori infimă. Ele sunt condiții care intercepteazăstructura umană vertical, pe întreaga ei întindere, determinând-o (și alternând-o). În „Colonia penitenciară" Kafka imaginează condiția celui adus la supliciu și care, eliberat chiar din fața mașinii de tortură, face o plimbare fără sens pe dealurile din jur pentru a se întoarce singur acolo de unde plecase; condamnatul lui Kafka este o parte de nedetașat a unui complex al umilirii și degradării.

Este lipsită de sens analiza bunăstării, ori cea a sărăciei, făcută exclusiv în termenii produsului intern brut, ai puterii de cumpărare, ai venitului și ai inflației. Toate acestea sunt cum sunt în funcție de foarte mulți factori: voința de educare și de autoeducare, gândul bun (sau rău) îndreptat către celălalt om, curajul (sau disperarea), credința, puterea de a suporta ostilitatea, demnitatea, cultura, dorința de a păstra ceea ce a fost dobândit. Nu mai puțin - rezultând însă din acestea - se impun factorii colectivității, sociabilitatea, participativitatea, răspunderea. Mizeria sau simpla sărăcie nu există acolo unde apar izolate, în afara oricărei structuri existențiale a oricărui complex; mizeria vieții lui Ion nu era mizeria lui, ci aceea a unor oameni și, mai ales, a unei componente - a unei dimensiuni - a civilizației românești. În chip similar, dificultatea în care se află o națiune poate fi mai puțin ori deloc o mizerie proprie, ci una aparținând unei anumite ambianțe istorice - care, însă, în acest caz, nu interceptează mai puțin, în ordine verticală, întreg ansamblul ambianței și istoriei. În mod similar, prosperitatea poate forma un gestalt, perfect explicativ în structura sa, al calităților interne sau ambientale ale unei națiuni, de fiecare dată ea nu este o valoare izolată; mizeria și prosperitatea, ale noastre sau ale altora, sunt forme ale sufletului nostru, forme în care însă binele și răul nu se separă tern, simplu, banal.

Și totuși în balanța bunăstării și frustrărilor, a mizeriei și bunăstării, în dorința corijării jocului adesea nefast al acestor opoziții, ce altceva putem spune decât ceea ce i-a spus cândva Diotima lui Socrate: „vindecă întâi sufletul (de data aceasta cel al națiunilor) și atunci și trupul (materia) se va însănătoși".

minimax

UN *VIS* CU AMERICANI ÎN PIAȚA UNIVERSITĂȚII

de ȘERBAN LANESCU

Evitată fiind destrămarea coaliției CDR-PD și, implicit, eventualitatea alegerilor parlamentare foarte anticipate (încât *Alianța pentru meleșcăneală* are răgaz să-și completeze trupa), se poate aprecia cu destulă certitudine că evenimentul verii '97 va fi fost, în România, vizita de stat, sau oficială, sau cum s-o fi numind ea exact conform „rețetarului" diplomatic, deci vizita președintelui USA, W. J. Clinton. Neîndoielnic, evenimentul este reconfortant în orizontul speranței, dar, totdeodată, ținând cont de un anumit detaliu din protocolul vizitei așa cum a fost el anunțat în mass media, se iscă, pare-mi-se, și un oarece semn de întrebare. De fapt, chiar două întrebări, corelative unui moment de suspans ☞*speach*-**ul președintelui american din Piața Universității.** În primul rând, **de ce? Care să fi fost rațiunea includerii/rezervării momentului respectiv într-un program și-așa „gâfâit", de numai câteva ore?** Or, dacă Q.I.-ul se cunoaște după cum și ce întrebi (completare antitetică la adagiul «Întrebarea moarte n-are»), în acest caz n-ar fi, parcă, nici un dubiu. Răspunsul (a)pare atât de evident, încât punerea întrebării semnifică fie naivitate (eufemism pentru «prostie»), fie intenția despicării firului în *paișpe* de amoru' artei. Păi, întrucât diplomația populară (sau populistă?) presupune contactul nemijlocit cu masele, care masse sunt, se știe doar, animate de mitologia (politică) *en vogue*, când USA *este* bast(i)onul anticomunismului și, în fine, dacă în România Piața Universității *este* «zona liberă de comunism», atunci ce naiba alt loc să fi ales consilierii președintelui Clinton pentru maximizarea șanselor unui succes triumfal, mediatizat în lumea-ntreagă!? Așa se cam arată. La *primă față*. Pe de altă parte, însă, adunând laolaltă toate câte se cunosc (inclusiv „folclorul", *bârfe, șmenuri, șușanele*) *pe* relația româno-americană, din trecut și mai de-aproape (Madridul, ah Madridul!), ori, altfel spus, mai cu furnir, gândindu-te la (a se pronunța cu vocea interioară modulată în tonalitate gravă!) *influențele* USA *asupra destinului României și al românilor* (al românilor care, unii, și nu tocmai puțini, cândva și-au jertfit chiar viața în virtutea convingerii, inculcate propagandistic, că *vin americanii* - și n-au venit!), deci luând în considerare toate premisele reacției populare din 11 iulie, parcă nu este tocmai anapoda să-ți pui și o a doua întrebare. **Oare cum vor reacționa bucureștenii când le va vorbi Clinton, da' nu oriunde, ci taman în Piața Universității?** Iar răspunsul este la fel de evident ca și mai-nainte, ușor previzibil. Cum să reacționeze?! Frumos și bine! ***Hip! Hip! Ura!*** Citeam nu mai știu în ce gazetă că forțele de ordine se așteaptă la și se pregătesc pentru o participare ceva mai dihai ca la „revoluție" sau decât în zilele de vârf din perioada *golaniadei*. Iar dacă mai bagă și limonadă pe gratis, trai neneacă! ***Of course*** c-ar fi fost mai eficient cu mici și bere, da' e bună și limonada. După care urmează, hazardat, saltul pe tărâm oniric, încălcând recomandarea de bună purtare potrivit căreia este descalificant să-ți povestești visele altcuiva decât, eventual, psihanalistului, sau, mă rog, nevestei, care tre' să (te) suporte dacă e o bună nevastă.

Se va fi adunat iarăși acolo puhoi de felurită omenire, majoritatea curioși dar și (pre)dispuși (predestinați) la executarea entuziastă a numărului așteptat de la ei, numărul cu «Hip! Hip! Ura!». Că doar nu e de colo să-l vezi și să-l auzi... în direct pe ditamai președintele Statelor Unite! S-o fi opus el cu obstinație acceptării României în NATO, așca ambiguitatea prestației ambasadorului A. Moses până în noiembrie trecut, totuși românu', în marea-i înțelepciune politică, știe să vadă partea plină a sticloanței, comportându-se ca atare. Hip! Hip! Ura! Dar, pe lângă cei mulți, printre ei, se vor mai afla și altfel de bucureșteni, poate distingându-se printr-un amănunt vestimentar ca, bunăoară, cămăși albe. Însă, mai cu seamă, acești ceilalți *se vor remarca printr-o vădită sobrietate. Nu ostili, ci doar sobri. Fără aplauze, fără urale. Iar dacă - așa cum scrie în cărțile de psihologie socială - atitudinea massei este labilă, cei mulți se vor molipsi treptat astfel încât la sfârșitul* **speach**-*ului Piața Universității va fi încremenită în tăcere. În văzul lumii-ntregi. Firesc, președintele Emil Constantinescu va saluta protocolar înaltul oaspete și atunci când se va aplauda. Cumpătat.*

...SUNTEM LIMBA SCRISULUI NOSTRU

«Îmi scriu literatura în românește, limba în care visez!»

Mircea Eliade

de DUMITRU RADU POPA

De câte ori nu m-am gândit, trecând prin atâtea schimbări în cursul unei vieți relativ scurte - nu că la 47 de ani nu m-aș simți uneori bătrân! - la vorbele lui Oscar Wilde: „Orice portret pictat cu adevărată simțire e un portret al artistului. Modelul e mai degrabă un accident, pretextul. Nu el e cel ce ni se revelă în pictură, ci de fapt pictorul însuși care, pe canavaua colorată, își arată sinele".

E, poate, aici o temă de meditație asupra „identității întru schimbare", dramatică mai ales atunci când schimbarea o ia binișor înaintea identității; cum, plecând și strămutându-te dintr-un loc lingvistic și cultural într-altul, **făptura-de-sine** rămâne oarecum suspendată, sau în urma peisajului amețitor și nou în care îi i-e dat să trăiască și căruia cu greu îi ia, abia, măsura... Să trăiască și să scrie, adică să-și re-picteze în varii circumstanțe același sine care se arată și vorbește mereu prin alții...

Mi-am scris eseul despre Antoine de Saint-Exupéry (**Antoine de Saint-Exupéry: Aventura conștiinței**, Editura Albatros, 1980), culegerile de nuvele **Călătoria** (Albatros, 1982) și **Fisura** (Cartea Românească, 1985) în românește, trăind încă aici. Studiile critice asupra lui Nichita Stănescu (în volumul **Bas-Relief with Heroes**, Memphis University Press, 1989) și Virgil Mazilescu (**Little Bones in Winter**, Editura Fundației Culturale Române, 1996) le-am scris direct în engleză, așa cum îmi scriu și studiile sau recenziile în domeniul dreptului internațional și comparat. Dar când, după ani, m-am reîntors la proză, am scris iarăși, numai și numai, în românește.

Am prieteni, scriitori străini sau români, strămutați o dată sau de mai multe ori, care blagoslovesc împrejurările ce i-au făcut să poată trăi **de mai multe ori**, în varii mentalități și limbi. Eu îi admir cât pot, ba îi și pizmuiesc cu respect, scriindu-mi însă literatura exclusiv în românește, imun (ori infirm, totuna!) la orice tentație de a fantaza în altă limbă. O spun, până la urmă, cu rușine, dar și cu un oarecare orgoliu. Vorbesc și mă încumet să scriu onorabil în patru limbi, dar sunt incapabil să **închipuiesc** altfel decât în românește. Le voi fi știind prea puțin pe celelalte - ori prea bine pe a mea, în care m-am născut? Iată și partea de orgoliu, de va fi justificat ori ba: cred că știu prea bine și adânc românește ca să nu-mi cenzurez orice cutezanță de a plăsmui în altă limbă. Și dacă, până la urmă, tot pe mine mă **închipui** pe foaia albă, cum spune Wilde,

câte șanse aș avea să o fac mai bine în altă limbă, când nici măcar în a mea nu știu dacă reușesc ceva mai de seamă? E ca și cum încercând să „îngrădesc" **entropia** n-aș face, până la urmă, decât să o ridic la pătrat! O, câtă vanitate, cel puțin pentru mine, în Turnul lui Babel! Și ce himeră ispititoare să crezi uneori că, gândind în altă limbă, sau amestecat, în nici una anume, ai putea să te mai pictezi altcum decât la Început! Dacă limba scrisului nostru e limba în care visăm, cum spune într-un loc Mircea Eliade, atunci visul, pesemne, va fi având consistență cu adevărat esențială: el blochează orice drum spre oglinzile altor limbi.

Admir pe Panait Istrati, pe Cioran, Ionesco sau Horia Vintilă, pe toți cei ce - ca excepții, totuși! - au trecut strălucit această barieră. Nu există, fără îndoială, formulă fixă pentru nimeni, iar amintirile ce ne bântuie subconștientul, formula personal-emoțională a fiecăruia de a ne integra într-un context lingvistic-existențial nou, nu se repetă cu aceleași amănunte și rezultate de la un creator la altul.

Dar astea sunt, poate, gânduri mai mult **colaterale**, nu au, în fond, prea mult de a face cu **substanța** privirii în oglindă. Sunt opțiuni - mai mult sau mai puțin conștiente -, ori refuzuri - la fel! Tentații sau obstinații... Eu am terminat de scris anul trecut o carte de proze - prima după ce am plecat! Acum, fiind la București, am citit corectura... La New York, sunt pe cale de a termina o altă carte de nuvele, tot în românește, și nu cred că va fi nevoie ca aceste două volume să fie privite cu scuza amabilă ce se poate acorda unui literator român „din afară"...

Pe **noi** ne pictăm - pe **noi** ne scriem! Morala (de creație!) a lui Oscar Wilde cam aici „bate". Peisajele și împrejurările se învălmășesc în jurul meu amețitor (de la Paris la Londra, New York-ul de adopție, Vancouver, New Orleans, St.-Petersburg și Seattle): o singură limbă le e paradigma, aceea în care știu, sau cel puțin am iluzia momentană, că **aș ști** să le închipuiesc. Adică, să-mi corectez portretul mereu evanescent și același, făcut din toate schimbările caleidoscopice pe care **viața** (ah, acest cuvânt!) - lăcere de timp, amalgam de limbi și mentalități, inteligență, sarcasm, început de scleroză sau înțelepciune - mi le aruncă în față. „Na! Fă ceva cu ele, dacă tot zici că știi să pictezi (adică să scrii)", parcă îmi spune. Și amestec meticulos bucățelele tăiate geometric, egal, în pătrate, ale portretului meu, în varii limbi și culori, pe masa strâmtă unde îmi petrec insomniile. Încep; încerc să le potrivesc cât mai bine. N-am terminat în astă-seară, mi le amestecă iar, dimineața. O iau de la capăt, și iar, și iar. Țin minte de la o seară la alta (amănunte disparate, dar clare, mișcări ce-mi intră aproape în reflex). Într-o bună zi, cu toată strădania ei aleatorie (de Marea Oglindă vorbesc), o să reușesc să-i răspund, așezând fiecare piesă la locul ei: pe românește. Capul la cap, ochii în orbite, Atlas și Axis, apoi întreaga coloană vertebrală până la coccis, mușchii deasupra, și organele interne ale abdomenului, acoperite de pielița subțire a praporelui...

Și nu-mi va mai fi deloc frică atunci când oglinda, zâmbind strâmb la mine (cu propriu-mi zâmbet abia închipuit!) îmi va spune sarcastic, în nici o limbă anume, dar clar, deslușit, cu glas implacabil, amestecând toate piesele din nou:

„ - Foarte bine, foarte bine! Acum, ia-o de la capăt!"

Admir pe Panait Istrati, pe Cioran, Ionesco sau Horia Vintilă, pe toți cei ce - ca excepții, totuși! - au trecut strălucit această barieră. Nu există, fără îndoială, formulă fixă pentru nimeni, iar amintirile ce ne bântuie subconștientul, formula personal-emoțională a fiecăruia, de a ne integra într-un context lingvistic-existențial nou, nu se repetă cu aceleași amănunte și rezultate de la un creator la altul.

LOCUL UNDE NU S-A ÎNTÂMPLAT NIMIC

de IOAN STANOMIR

„Leviathanul" ficţiunii a cuprins în structura sa aproape toate evenimentele ce au contat în făurirea identităţii naţionale: de la războiul de independenţă (oglindit de doi prozatori la interval de aproape un secol şi devenit finalmente „materie primă" pentru seriale de televiziune) până la colectivizare, trecând prin meandrele celor două conflagraţii mondiale. Era aproape imposibil ca „Revoluţia din Decembrie 1989" să nu fie integrată în acest mecanism implacabil al proiectării în imaginar.

Romanul lui Viorel Dianu, „Înălţarea" (editura Viitorul Românesc, Bucureşti 1996), vine în prelungirea acestui tratament ficţional al Revoluţiei - textul de prezentare de pe coperta a patra a volumului conspiră ambiţia scriitorului, aceea de a oferi lectorului o frescă epică propunând un erou exemplar, cu „un destin emblematic pentru un timp abia trecut", care, după ce îndură nedreptăţile şi insolenţele „regimului satrapic", este prizonierul „iluzoriei fericiri postrevoluţionare".

Contrar intenţiilor romancierului, prin ceea ce are mai durabil, proza lui Viorel Dianu aparţine unei cu totul alte tipologii romaneşti decât aceea a epopeicului: poate că titlul cel mai adecvat textului ar fi putut fi cel al clasicei naraţiuni sadoveniene „Locul unde nu s-a întâmplat nimic" - singura modificare ce s-a impus fiind legată doar de plasarea spaţio-temporală a acţiunii, „târg oltenesc la 1989". Romanul lui Viorel Dianu e unul al provinciei, a cărei prezenţă de fundal conferă primei secţiuni coerenţă şi echilibru compoziţional. Structural şi stilistic, autorul se integrează unei familii scriitoriceşti cuprinzându-i, în primii ani de după 1900, pe I. A. Bassarabescu, I. Al. Brătescu-Voineşti, pe Mihail Sadoveanu - cu dimensiunea sa de monograf al provinciei moldoveneşti -, ca şi pe nuvelistul Cezar Petrescu, cu toţii fiind definiţi de o preocupare comună pentru micile drame umane consumate în spaţiul sufocant al provinciei româneşti. „Provincia profundă" îşi schimbă odată cu Viorel Dianu profilul uman şi decorul: „oraşul patriarhal", cu farmecul său desuet, lasă locul cenuşiului blocurilor, dezolării peisajului mutilat de panourile celebrând perechea conducătoare şi existenţa ei punctate de compromisuri şi corvezi degradante.

Desfăşurându-se într-un interval de timp simbolic (septembrie 1989 - iunie 1990) romanul lui V. Dianu se poate constitui, în secţiunea mărginită de 22 decembrie 1989, într-un notabil „roman al provinciei", provincie surprinsă prin ochii unui profesor de liceu aparţinând, mutatis mutandis, acelei categorii dostoievskiene de „umiliţi şi obidiţi". Descrierea ritualurilor provinciei aflată la sfârşit de „epocă de aur" se confundă cu investigarea tribulaţiilor definind destinul unei categorii precis delimitate: intelectualitatea provincială, lumea profesorilor de liceu, cantonată în perimetrul conformist şi lipsit de orizont al unui învăţământ dirijat mai degrabă după precepte feudale, consemnate minuţios în succesiunea lor degradantă de către prozator.

Răul coboară în cotidian, sub masca ubuescă a Doamnei Bitoleanu, o combinaţie de agresivitate şi grobianism atât de familiară cititorului ce a cunoscut fie şi în trecere „farmecul discret al ceauşismului". Ubicuitatea doamnei Bitoleanu - numită adeseori simplu Doamna, cu o veneraţie cvasi religioasă şi teamă ca în faţa unei zeităţi antice, e dublată doar de capacitatea de a instaura în sânul universului pe care îl domină o anormalitate a cărei absurditate e drapată în faldurile corectitudinii profesorale şi fidelităţii partinice. Mare preoteasă a cultului oficial, doamna Bitoleanu dă măsura în cel mai înalt grad a vocaţiei originare pentru potemkiniade sinistre şi scenografii macabre: vizita inopinată în via unde elevi şi profesori deopotrivă suportă „travestirea în muncitori agricoli" e încununată de supliciul încolonării sub soarele torid, pe urmele maşinii demarând într-o trombă de praf. După cum semnificativă este şi scena umilirii publice a profesorului Timşa, când justiţia îşi asumă rolurile de complice şi călău, simplă marionetă într-un vicleim al puterii pervertite. De altfel, simptomatică în ecuaţia acestei anormalităţi programate, este şi scena inaugurală a romanului, o referire la o altă scenă, cu mult mai celebră de astă dată, din romanul lui Zaharia Stancu, „Desculţ". Culesului cu botniţă din lumea „moşierimii" îi corespunde tabloul „lumii pe dos" în care noii sclavi ai „epocii de aur" lucrează sub supravegherea atentă a tehnicienilor vătafi. Umilirii publice i se adaugă traiectul lipsit de perspectivă al duminicilor cu inevitabilele cozi, ritualul acceptării cu o opoziţie simulată a darurilor în alimente şi exilul în betonul cartierelor de blocuri, exil resimţit cu acuitate ca o dezrădăcinare din spaţiul protector al casei bătrâneşti demolate pentru a face loc „progresului".

Viorel Dianu, pe urmele a ceea ce George Călinescu definea ca „mic romantism provincial şi rustic", reabilitează o tipologie - aceea a inadaptatului. Mihai Abur e poate mai aproape de eroii lui Brătescu-Voineşti şi de cei sadovenieni (acel Sadoveanu din „Floare ofilită" sau „Însemnările lui Neculai Manea") decât de revolta anarhizantă a tinerilor furioşi englezi. Eroul lui V. Dianu e un Andrei Rizescu contemporan - incapabil să tranzacţioneze cu propria conştiinţă, sedus de fantasma unei justiţii de neatins în categoria cotidianului. Lumea în care trăieşte este contestată, dar această contestare nu cuprinde germenii unui efort constructiv; eşecul existenţial decurge, ca şi al lui Andrei Rizescu, din incapacitatea structurală de a stabili o corespondenţă între congruenţa de cristal a conştiinţei şi iregularitatea realului. Gesturile extreme - discursul de la funeraliile profesorului Timşa ca şi revolta asumată de la finalul orei de dirigenţie împotriva doamnei Bitoleanu - nu pot schimba nimic. Cercul se închide şi solidaritatea semenilor e absentă, condamnându-l pe Mihai Abur la solitudine.

Dacă şi-ar fi oprit romanul la acest punct, autorul ar fi reuşit în mare măsură să contureze un remarcabil tablou provincial. Din păcate, Viorel Dianu comite o eroare ce antrenează eşecul estetic al celei de a doua părţi a creaţiei sale. „Pactul verosimilităţii", esenţial în susţinerea arhitecturii narative, e abandonat în favoarea retoricii hugoliene şi a tezismului supărător. Mihai Abur plonjează riscant în concretul istoric al revoluţiei - ignorând virtuţile contrapunctice ale ironiei, prozatorul recurge la o seriozitate excesivă dublată de o verbozitate peste limitele acceptate estetic, având în minte mai degrabă persuadarea lectorului de justeţea cauzei personajului decât respectarea unei relaţii echilibrate cu realul. Frapează combinaţia neinspirată dintre excrescenţa retoricului, cu infiltraţii jurnalistice, şi predilecţia pentru un decupaj idealizat al evenimenţialului, în cadrul căruia ideile precumpănesc asupra epicului, deviind naraţiunea către expresivitatea involuntară a artei cu tendinţă.

Scenele revoluţionare, care ar fi trebuit să însemne un punct culminant, sunt o acumulare redundantă de locuri comune, frazeologie libertară şi animaţie lipsită de sens. Exilatul de ieri, Mihai Abur, devine dintr-o dată tribun al poporului - dinamizează masele, redându-le încrederea în cauza libertăţii temporar ameninţate, ca o Ana Ipătescu masculină. Rolul machiavelic al colonelului e susţinut de avocatul Galbură, ce se izbeşte însă de fermitatea poporului animat de Abur, retorica personajului principal are accentele mesianice ale cuvântărilor lui Heliade Rădulescu, absent fiind doar subtextul ironic ce ar fi echilibrat naraţiunea: „să păstrăm un minut de reculegere în memoria martirilor căzuţi la Timişoara, a celor căzuţi astă noapte la Bucureşti, precum şi în memoria tuturor martirilor sacrificaţi de dictatură în 45 de ani" (pag. 199). Efectul asupra mulţimii e hipnotic: „Piaţa se cufundă paşnic sub lespedea tăcerii. O tăcere îndurerată, profundă, reverenţioasă, la capătul căreia Mihai mulţumi" (pag. 199).

Realitatea postrevoluţionară îi distruge iluziile: „Lamura" e victima concurenţei „neloiale" a „Papagalului" şi a altor reviste de acelaşi tip; înşişi colegii de redacţie abdică de la principiile originare, propunându-i lui Mihai Abur transformarea defunctei reviste într-una de divertisment, „Haiul Lumii". Acelaşi eşec şi în plan profesional - refuzând succesiv funcţiile de inspector şcolar judeţean şi director de liceu, eroul e trădat din nou de colegii săi, asistând neputincios la irezistibila ascensiune a aceleiaşi doamne Bitoleanu, revenită în prim plan. Căsnicia e şi ea afectată de relaţia echivocă a soţiei Elena cu cumnatul Radu, după ce o idilă discretă se consumase între gazetarul Abur şi fosta lui elevă din liceu, profesoara suplinitoare şi poeta Teodora Boştinaru.

Atunci când şi elevii îl abandonează, caligrafiind biblic pe tabla clasei pustii „Finis", delicata constituţie sufletească a eroului e iremediabil afectată. Într-un final punctat de referinţa cristică, profesorul Abur se stinge solitar, purificându-se prin sacrificiu. Scriitorul scoate din scenă o figură ce nu mai era de mult decât o fantoşă.

Peregrinările eroului din cea de a doua secţiune a romanului sunt plasate într-un perimetru care nu mai e cel al artisticului. Eşecul nu poate afecta însă meritele indubitabile ale primei părţi - cititorul ipotetic ce ar elimina cea de a doua parte beneficiază de lectura unui roman autonom plasat în coordonate estetice ce îl validează pe deplin.

horia gârbea

Baba şi unicornul

horia gârbea e mut
ca inscripţia vietnameză
de pe o conservă de crabi

deci stăi cititorule
şi varsă pe piatră
un epitaf adecvat
o plângere aleasă
ceva cu codri verzi de brad

de ce m-aţi dus la coasă
tânăr ca vasile cârlova
brav ca mihai viteazul
(primul român de stânga)
mândru pe cal
cu trupul jeannei d'arc
în bronzul nemuritor
la universitate
la ceasul învârtitor

să ne învârtim
ca omul supt vremi
supt ca laptele
de lupoaică
picurat pe
limba noastră (o comoară)
să girăm ca farul
galben intermitent
când se aprind prin cartiere luminele
cine eşti tu - priveşte-ţi uzinele

trece o doamnă purtându-şi
unicornul de zgardă
iar eu o contemplu
- cam trecută - s-o ajut
mai bine să traverseze

eu căuzaş
căutător al cauzei ultime
care se-arată ca spectacol
pe stadion
unde îmbrăcaţi în caftanele de cafteală
stau boierii pe pardoseală
şi în mantii lungi de hermină
stau voievozii pe strapontină

ea şi cu mine
ajunşi grefieri
la judecata de apoi
şi privind cum se pronunţă
achitare după achitare
ca la nebuni

tac şi înghit
îmi scriu propriile scrisori persane
le pun în plicuri şi le lipesc
trec limba şi peste
asperităţile cronicii
simt textul rugos
ea venea de sus
eu veneam de jos

după-amiaza unei iguane

încântător de penibilă această
după-amiază cu nimfe
perpetuate în zbor
deasupra farfurioarei cu „muscamor"

o după-amiază în care
visele mele măreţe
se-nghesuie să apuce coada
unei iguane de vaselină

n-ai văzut filmul ăla
cu tipii care prindeau iguane
eu aproape că l-am uitat
s-a pitit în memorie
ca un bacil de ciumă
prin oraşele fericirii
când se reduc la doi triumvirii
iar viaţa merge
cu motorul în plin
şi sunt trei cele patru bujii:
adrianopole şi kuciuk-kainargi

decât profet
mai bine poet
(în zona ta
în zona nimănui)
sub verde poala codrului
măria ta-i măria mea
şi-i a oricui

cum şi aceste nimfe
speriate de coada şopârlei
sunt gata să se dea
de-a dura
pe pantele voluptăţii

dar datoria e mai tare
decât orice impuls
şi nimic nu se face
până când reptila
nu e tranşată şi prăjită
pe îndelete şi fără de patimi
la ceas prescris prin lege
şi prin datini

abia apoi - ce plictiseală -
se scrie oda
se pictează scenele de vânătoare
oameni buni aceasta e arta
nu mai trebuie teste
ce s-o mai pipăi
că este

poeţii şi moartea

pe plajă trec femei
cu câini în lesă
ele nu vorbesc despre michelangelo
cel mult despre
avantajele cafelei solubile
şi privindu-le
accepţi ideea că orice text
e o sintagmă supraelastică
trasă cu putere de margini

pe plajă nu trec femei blonde
nici brune
nici roşcate nu sunt
părul lor desfide
orice trimitere
la culorile lumii
plimbă foxterrieri curioşi
de fiecare fost castel de nisip

poeţii se uită la
femeile care trec
şi scriu versuri despre adolescenţii
ce plutesc pe mare
descompuşi cu burţile umflate

şi beau bere şi fac poze
gândindu-se mereu
la moarte

ESTE INTERVIUL O OPERĂ LITERARĂ SAU O FORMĂ DE TEHNICĂ JURNALISTICĂ?

Această întrebare nu este deloc retorică. Şi-au pus-o toţi marii ziarişti şi toţi marii creatori. Camil Petrescu a vorbit, în câteva din articolele sale mai din tinereţe, despre o ***estetică a jurnalisticii****, ajungând, bine argumentat, la un răspuns pozitiv. Interviul ar fi un fel de* ***text literar paralel****, întrebare şi răspuns, cu precizarea că răspunsul trebuie să fie mai aşezat decât întrebarea, mai explicativ, întrebarea fiind mai sintetică prin natura lucrurilor.*

de EMIL MANU

Unii din confraţii noştri istorici literari consideră interviul un gen sau o specie minoră, ca şi reportajul. Alţii consideră întrebarea inferioară ca esenţă răspunsului care poate fi, de multe ori, un eseu mic sau un mic tratat cu un subiect abia schiţat în partea întâi a interviului, în întrebare. Alţii, printre care G. Călinescu, socotesc întrebarea ca element principal, deoarece de modul cum e formulată intenţia sa se capătă un răspuns cu idei esenţiale şi cu conţinut bine explicat.

Cel care pune întrebări în acest scenariu literar al interviului, cel care angajează dialogul deţine primul rol. Marii **creatori** de interviuri sunt cei care ştiu să întrebe. Interogatorul trebuie să cunoască bine **opera** celui care este supus acestei „torturi" agreabile a interviului dar şi operele altor confraţi din aceeaşi categorie de creatori, precum şi ceea ce noi credem că este esenţial pentru a oferi o vivacitate firească dialogului trebuie să fie şi uşor înzestrat cu un fel de „perversitate" ideatică, realizând la tot pasul un fel de cordialitate polemică, sau în formularea lui Octavian Paler, o expresie a unei **polemici cordiale**. Şi pentru a nu cădea într-o dialogare monotonă, să realizeze un fel de **corsi e ricorsi** ideatic, căutând să utilizeze cât mai multe şi mai spirituale „capcane", aflate cu o evidentă, bună credinţă mai ales în clar-obscurul biografiei celui supus interogaţiei.

În istoria literelor române se pot găsi uşor cărţi de interviuri pe care să le numim **opere literare**. Cităm în acest sens pe Felix Aderca, autorul acelei sintetice **Mărturii a unei generaţii** (1929) şi în mod deosebit pe Ion Biberi cu **Lumea de mâine**, carte apărută în 1946. Ion Biberi (1904-1990) a fost un excelent publicist şi în acelaşi timp un scriitor de o evidentă modernitate, scriind romane à la Joyce, eseuri, studii de estetică şi de antropologie) dar trebuie reţinut ca autor de interviuri prin aceste texte bine gândite şi bine sudate cu epoca contradictorie a anilor de sfârşit de război şi de încercare de a întrezări viitorul; în acest sens, întocmeşte un fel de foaie de temperatură a epocii cercetând gândurile intime şi examinând speranţele **particulare** ale cetăţeanului, relative la o lume definită printr-o metaforă graţioasă: „Lumea de **mâine**". Cartea a devenit azi un document social-politic, având mai ales acum un sens unic, o unitate de ordin filozofic şi istoric. Sunt interogaţi aici o mare parte din intelectualii de seamă ai ţării: George Enescu, Lucreţiu Pătrăşcanu, Tudor Arghezi, Anton Bibescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu, Dimitrie Gusti, P. P. Negulescu, Ion Sava, Alice Voinescu, Geo Dumitrescu etc. Cartea a fost gândită ca o **unitate** documentară, pe ideea unor **viziuni particulare** ce aveau totuşi un **punct comun** ca viziune politică.

În ultimii ani la noi s-au publicat cărţi de interviuri pe diverse teme. Am ales pentru discuţia noastră una din cele mai interesante ca **viziune şi ca unitate**. Autorul, criticul literar şi în acelaşi timp jurnalistul C. Stănescu şi-a intitulat cartea **Interviuri din Tranziţie**, dându-i de la început o unitate. Unitatea se poate deduce şi din titlu: **Tranziţia** politică şi social-politică a societăţii româneşti de după Evenimentele din Decembrie 1989.

Întrebările sunt foarte clare, dar în acelaşi timp legate şi de opera celui intervievat, şi de relaţia cu societatea şi ideile (mai mult sau mai puţin) dominante ale conjuncturilor sau chiar ale momentelor creatoare de ordine nouă, în creaţia în care se scaldă Tranziţia ca fenomen politic. Cartea poate fi asemuită cu un roman, lărgind în mod generos frontierele definiţiei acestei specii şi ajungându-se la ideea sau mai exact la impresia că toate interviurile sunt axate pe noţiunea de Tranziţie, aşa cum spuneam mai înainte, înţeleasă ca fenomen specific epocii pe care o parcurgem. Impresia de roman o mai oferă şi faptul că cei interogaţi sunt luaţi ca personaje ale epocii: Zoe Dumitrescu-Buşulenga este chestionată direct despre avatarurile instituţiei pe care o slujea, şi anume Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu", care era la început instalat într-o casă boierească de stil baroc superbă, o casă donată de un boier (Ştefănescu-Griviţa) în amintirea fiicei sale care murise într-un accident de maşină, chiar în ziua nunţii, şi care era studentă la Litere. Dar, trecând pe aici şeful statului, comunistul Nicolae Ceauşescu, a arătat cu mâna cam ce să fie distrus din colţul acela liniştit de lume şi a transformat totul în blocuri-cărămizi, ce arătau sinistru din punct de vedere estetic.

Institutul a fost mutat tot într-o clădire barocă, (barocul ca stil a purtat culturii române un mare ghinion, după cum se vede) clădirea din Strada Frumoasă, care fusese locuinţa tot a unui mare boier, fost şi prim ministru al ţării, Barbu Catargi. După ce încăperile au fost puse la punct, mai marii administratori ai oraşului au socotit că e prea **frumoasă** pentru o instituţie culturală şi Institutul a fost mutat în fosta Ligă Culturală a lui N. Iorga. Bine-nţeles că toate **organele** ce oblăduiau Bucureştiul urmăreau să pună mâna pe mobilierul stil al Institutului şi au început să transfere în birourile lor uneltele, oglinzile de Murano şi mobila prea luxoasă pentru această **umilită** casă de cultură. Au urmat apoi alte şiruri de mutări pe care nu le mai amintim. Deci iată biografia unui moment, a unui episod din acest roman pe care C. Stănescu ni-l prezintă cu o atenţie de tip balzacian.

Geo Dumitrescu, unul din cei mai înzestraţi şi originali poeţi români contemporani din generaţia războiului, este întrebat şi răspunde numai la întrebările privind cărţile sale. Este semnificativ răspunsul care dezvăluie lumea unui veritabil creator, interesându-se de lucrările sale pe care le consideră în mod implicit cele mai importante lucruri din univers.

Un scriitor plin de vervă şi amator de paradoxuri infecunde (Dan Zamfirescu) şarjează dând răspunsuri şocante, pline de afirmaţii contradictorii care să-i sublinieze prezenţa originală în **fondul ceţos al Tranziţiei**. El spune: „Sunt filolog şi securist!" Sau: „Primul comunist român a fost Eminescu, pentru că a scris **Împărat şi proletar**, versificând **Manifestul** lui Marx".

Un alt personaj şi mai bine conturat în tot ce face este criticul Alexandru George, care e un polemist de calitate şi un partener de discuţii incitante în măsura în care îl supără ceva din comportarea colegială (mai mult sau mai puţin) a celui cu care dialoghează.

Întrebările lui C. Stănescu sunt, de această dată, croite pe măsura şi în genul coleric al lui Alexandru George.

„Romanul" Tranziţiei ce ni-l propune în mod indirect autorul continuă cu Augustin Buzura care emite emblematic un „ordin" pentru armatele de intelectuali români: „Revoluţia trebuie continuată în spirit!", considerându-se mereu „stăpân al himerelor" proprii. Alexandru Paleologu afirmă ritos că în vremea noastră „întotdeauna cineva se supără pe Caragiale". Nicolae Breban vorbeşte despre Marin Preda ca despre „un ţăran rătăcit în oraş...". Pentru Virgil Tănase „Exilul este un cal troian". Nina Cassian, referindu-se la aderenţa (voită sau nevoită) la comunism, dă o replică dură: „Nu trebuie să fim absolviţi de responsabilitate", iar Mircea Iorgulescu dă cam aceeaşi replică, mai alambicată: „Literaţii români sunt martorii propriei lor postumităţi". Mircea Anghelescu vorbeşte de literatura exilului, care va fi şi ea supusă aceluiaşi proces firesc de revizuire etc.

Am urmărit sumar fără să intrăm în detalii analitice replicile unor personaje ale „romanului" pe care ni l-a oferit (la figurat) C. Stănescu, de altfel fiind primul „roman" al Tranziţiei, şi trebuie să constatăm în final că autorul cunoaşte atât de bine literatura şi orientările ideatice ale scriitorilor români de azi, încât putem spune că sub zidurile jurnalisticii a fost înmormântat un bun şi competent istoric literar: C. Stănescu.

ion floricel

«În pagini de o mare densitate și cu adâncime socio-filozofică, autorul conturează, cu o mână sigură de artist, personaje și, mai ales, caractere; înfățișează o seamă de întâmplări cutremurătoare, compune veritabile fresce, alcătuite din lumini și umbre; aduce la lumină gânduri, oameni și întâmplări de demult și de azi; țese unele tulburătoare amintiri. De dragoste mai ales. **Iubiri** *ce nu visează nici avere, nici bani, nici iubiri trecătoare, ci ființe deosebite, bogate sufletește, capabile de iubiri mari, sincere, adevărate - atribute proprii ființei umane.* **Iubiri** *plăpânde, nevinovate, dar care pot ucide, când nici nu te aștepți.* **Iubiri** *marcate, uneori, de fericire și de suferință, care ucid patimi pământești și care nu se isprăvesc odată cu viața și nu mor acolo unde toate s-au născut...»*

CASTELUL

În ținutul Teicanilor, succesiunea anotimpurilor pare să aibă caracteristici proprii, neîntâlnite în alte zone ale țării. Trecerile se fac lent, pe nesimțite. Ai nevoie de calendar, uneori, ca să știi cu precizie în ce lună și în ce anotimp te afli.

Fiecare dintre cele patru anotimpuri își are farmecul lui. Sunt minunate primăverile - când natura se trezește la viață. Iarbă verde. Pomi înfloriți. Rândunele grăbite, care își construiesc cuibul la streașina caselor. Și berzele - venite de departe, pentru a-i convinge pe sceptici că iarna a rămas cu mult în urmă...

Verile - cu soare mult - și toamnele - cu ploi lungi și dese, cu vânturi grăbite, ce răvășesc, la întâmplare, noianul de frunze moarte, căzute de pe ramuri - pun în lumină hărnicia oamenilor, care adună în hambare roadele câmpului. Și iarna...

Acum este iarnă. Miez de decembrie 1993. Afară ninge lin, cu fulgi mari, pufoși. Pământul s-a acoperit deja cu un strat subțire de zăpadă. „Cât va mai ninge, oare? - își zise Mihai Cojocaru. Îmi este dor de nămeții de odinioară, din anii când, copil fiind, nu știam ce-i frigul și aș fi rămas afară cât era ziulica de mare. Hei! Hei! Unde sunt zăpezile de altădată?! Și încrâncenatele bătălii cu bulgări de zăpadă... Și întrecerile cu săniuțele, ce se prelungeau, în nopțile cu lună plină, până la ore târzii..."

Este iarnă... Satul pare cufundat într-o mare a liniștii. A dispărut iarna de altă dată. Oamenii - după ce și-au hrănit animalele și orătăniile de prin curte - s-au retras în casă, în jurul sobei. Al unei străchini cu murături. Și al unei ulcele cu zaibăr.

Casele - ale căror hornuri fumegă din belșug - îți fac impresia că dorm. Privite din uliță, par desprinse dintr-o carte poștală ilustrată. La ferestre, mai peste tot, mușcate înflorite în cele mai diferite culori - de la albul zăpezii ce cade, necontenit, din înălțimi și până la roșul aprins, scânteietor. Și, de un galben-auriu, gutuile. Multe, multe gutui...

Deodată, aproape fără să-și dea seama, Mihai Cojocaru se trezi în dreptul casei părintești, a locului unde văzuse, pentru prima oară, lumina zilei și unde-și petrecuse anii fericitei copilării, cel despre care acum se vedea nevoit să vorbească la timpul trecut: Valerie Floroiu. Se mai afla aci - trăindu-și chinuitele zile - doar bătrâna lui mamă. Cea pe care moartea fiului a... a retezat-o. A fost bucuria, a fost reazimul, a fost nădejdea, a fost mândria ei...

Văzându-l că s-a oprit din drum și că privește lung și întrebător în curtea pustie, o bătrână, ce stătea ghemuită pe banca improvizată de la poarta vecină, îi făcu semn să se apropie.

- Stă mai mult în casă, maică. Și, cu ochii în lacrimi, ținu să adauge: De când i-a murit băiatul a devenit alt om. Îmbrăcată în negru, din cap și până în picioare, pare o călugăriță ajunsă aci din nu știu ce mănăstire. O sfântă pare că este, maică... Zilnic se duce la cimitir. Zilnic, chiar dacă afară este ploaie, este zăpadă sau ger, merge la cimitir. Stă acolo, uneori, ore în șir. Și plânge. Își jelește copilul care i-a fost scump ca lumina ochilor. Cu trupul este aici, pe pământ, dar cu gândul și cu sufletul este acolo, departe, lângă cel ce i-a fost atât de drag, Valerie al ei...

- Nora, copiii lui Valerie, nepoții bătrânei, mai vin pe-aici?

- Rar, maică, rar de tot. Din „Crăciun în Paști", cum se spune pe aici, pe la noi. Au uitat-o! Ce să-i faci? Așa-i viața. Au și ei grijile lor...

- Pe Valerie l-ați cunoscut bine? Ce fel de om era?

- Om rar, maică, om rar... Parcă-l văd... Când venea de la școală și mă aflam, din întâmplare, la poartă, se apropia de mine, îmi spunea **„Săru'mâna, măicuță"**! Și mă întreba, de fiecare dată, ce mai fac.

Și după ce s-a făcut mare și a devenit om cu carte, la oraș, nu m-a uitat. De câte ori venea, îmi aducea ceva. Îmi făcea un **„cadou"**, cum zicea el. Ultima oară mi-a dat o pereche de ciorapi tricotați. Îi am și acum. Am lăsat cu limbă de moarte ca să mă îngroape cu ei în picioare. Dacă l-oi întâlni pe lumea ailaltă, am să i-i arăt. Și cred că o să se bucure...

Cele auzite din gura bătrânei i-au scormonit amintirile. L-au tras înapoi, pe firul nevăzut al timpului...

Simțind nevoia să **„fugă"** din **„lumea"** gândurilor ce-l acaparaseră și-l chinuiau, Mihai Cojocaru apăsă pe butonul ce „punea în mișcare" aparatul de radio, aflat în preajmă-i, pe una din noptiere. O melodie caldă, liniștitoare, a pus stăpânire, încetul cu încetul, pe întreaga încăpere. Și pe sufletul lui. A urmat, după aceea, o pastorală. Pastorala ce vestea venirea Crăciunului. Ideile se înșirau ca niște mărgele strălucitoare pe un imaginar fir auriu de borangic: „Vinul și untdelemnul tău..." „Lăcomia și dorința de îmbogățire rapidă..." „Faptele necontrolate ale oamenilor..." „Pădurile și vegetația mor..." „Deșertul înaintează amenințător"... „Rătăcesc prinși în mrejele invidiei..." „O oază de nădejde salvatoare..." „Atinși de atâta suferință, să le venim în sprijin celor aflați în suferință..." „Să nu fie uitați bolnavii din spitale: bătrânii și copiii neajutorați, lipsiți de hrană și îmbrăcăminte; văduvele și orfanii; handicapații; cei aflați - pentru a-și ispăși pedeapsa din fapte ce vin în conflict cu legea - în penitenciare..." „Să facem bine..." „Să ne ajutăm aproapele..." „Să încercăm să fim mai buni, mai înțelegători, mai iertători cu cei care greșesc față de noi..."

„Vine Crăciunul! Vine sărbătoarea naşterii pruncului Iisus! Vine sărbătoarea iubirii! La mulţi ani cu sănătate... Tuturor, mici şi mari, de aproape sau de foarte departe: **Sărbători fericite!**"

Tot profesia de jurist şi vârsta „coaptă" (însoţite de o solidă cultură generală) îl ajutară pe Mihai Cojocaru, paralel cu lectura manuscrisului, să-şi facă, cu o evidentă uşurinţă şi satisfacţie, unele însemnări de cititor: „Am impresia că acest manuscris a fost scris cu graba şi furia cu care se sapă tranşeele în ajunul unei mari bătălii... În pagini de o mare densitate şi cu adâncime socio-filozofică, autorul conturează, cu o mână sigură de artist, personaje şi, mai ales, caractere; înfăţişează o seamă de întâmplări cutremurătoare, compune veritabile fresce, alcătuite din lumini şi umbre; aduce la lumină gânduri, oameni şi întâmplări de demult şi de azi; ţese unele tulburătoare amintiri. De dragoste mai ales. **Iubiri** ce nu visează nici avere, nici bani, nici iubiri trecătoare, ci fiinţe deosebite, bogate sufleteşte, capabile de iubiri mari, sincere, adevărate - atribute proprii fiinţei umane. **Iubiri** plăpânde, nevinovate, dar care pot ucide, când nici nu te aştepţi. **Iubiri** marcate, uneori, de fericire şi de suferinţă, care ucid patimi pământeşti şi care nu se isprăvesc odată cu viaţa şi nu mor acolo unde toate s-au născut..."

După ce mai răsfoi câteva file, Mihai Cojocaru adăugă: „În fine, Valerie Floroiu ridică, prin acest proiectat roman al său, un monument impunător, trainic, Zeiţei Dreptăţii. Prin întreg conţinutul său, acesta dovedeşte o nebănuită forţă de convingere, are o deosebită strălucire, capătă, până la urmă, valoarea şi semnificaţia unui roman de adâncă analiză socială şi psihologică..."

Se opri aci... Era tulburat... Şi în faţă-i părea că prinde contur, ţesută din amintire, figura luminoasă a fiului de ţăran pe care Destinul îl adusese, cu ani în urmă, pe acest pământ binecuvântat - pământul **Teicanilor**, unde a visat, a trudit, a creat şi unde îşi doarme somn liniştit, somnul de veci. „Am să mă duc mâine - îşi zise, în gând, Mihai Cojocaru - la mormântul lui Valerie şi-am să-i aşez la cap un buchet cu muşcate şi am să-i aprind o lumânare..."

Prima lui impresie: avusese în faţă o femeie de un fel deosebit, de o rară gingăşie. Părul ei castaniu închis, strâns cu grijă la spate, sub formă de codiţă, încadra un cap superb, de adolescentă, cu ochi mari, luminoşi. Era - fapt cu uşurinţă observat şi - credea el - de nimeni contestat - o femeie frumoasă. Una din acele femei care, încă de la prima vedere, te atrage, te cucereşte, te fascinează. Ochii mari, căprui - o nuanţă deschisă, ce „ducea spre verde", străjuiţi „de sprâncene negre, frumos arcuite, îi puneau în evidenţă chipul - un chip armonios, asemănător cu cel al zeiţelor din sculpturile antice, ajunse pe la noi. Obrazu-i alb, catifelat, îi era îmbujorat de emoţie. Părea electrizată. Amuţise. Dacă ai fi întrebat-o ceva, era sigur că n-ar fi fost în stare să-i răspundă. Aşa cum era, a exercitat asupra lui o atracţie deosebită. Îl cucerise într-o singură clipă. Pe el care, trebuie s-o spunem, nu mai era un licean, venit de undeva, dintr-un îndepărtat sat de munte, nu mai era un naiv adolescent...

Era îmbrăcată într-o bluză crem, încheiată cu nasturi mici, asortaţi. Pe piept, bluza avea aplicată o dantelă fină, de aceeaşi culoare. Fusta - a remarcat atunci când se îndepărta de locul unde se întâlniseră - strâmtă, până la şolduri, se desfăcea larg, în cute, pe măsură ce cobora spe glezne. Era de culoare verde. Un verde închis. Cizmele-i negre, cu toc cui, îi sporeau înălţimea, îi dădeau o altă statură, o făceau şi mai atrăgătoare. Un cordon lat, confecţionat cu gust, din catifea neagră, pe care era prinsă o cataramă aurie, îi încingea mijlocul ca un inel, dând un farmec în plus şi gingăşie corpului ei de balerină.

Unul din grupul celor aduşi pentru a fi anchetaţi rămase surd la ceea ce se petrecea în juru-i. Nici o mişcare. Nici o vorbă. Tăcere totală, de mormânt. Apoi, ca la comandă, începu să râdă. Să râdă în hohote. Un râs prelung, sacadat, scăpat total de sub control. Speriaţi, toţi cei prezenţi **în marele hol** îşi îndreptară privirile către el. „E nebun!", se grăbi să spună unul din cei aflaţi doar la câţiva paşi de el. „Ba, eu cred că este bolnav, săracul!", încuviinţă un altul.

În timpul acesta, cel aflat în centrul atenţiei - un om slab, cam la 50 de ani - sta şi, legănându-se pe călcâie, râdea. Nu era chip să-l opreşti, nu era chip să spui ceva. Părea un cântăreţ hotărât să-şi execute partitura. Râse până ce se sătură. Apoi, amuţi. Puse privirea în jos şi tăcu. Părea ruşinat... Se simţea prost...

Judecat după înfăţişare şi îmbrăcăminte, era, în mod sigur, unul din cei care-şi câştigă pâinea muncind. Muncind din greu, pe bani puţini... Era bietul om tăbăcit de-atâta muncă. În picioare purta bocanci - o pereche de bocanci uzaţi, scâlciaţi. În mână ţinea strâns o sacoşă neagră de pânză, în care se observa o pâine. Este, se vedea, chinuit de gânduri negre, strivit de griji, descurajat... Din trecut, îl cheamă amintirile. Copil de ţăran, a venit la oraş. A absolvit o şcoală profesională, a învăţat o meserie, a fost încadrat într-o uzină constructoare de tractoare. A muncit din greu, vreme de 30 de ani. Şi-acum a rămas fără slujbă. Este şomer... Şi o duce foarte greu. A intrat în categoria celor care trăiesc la limita sărăciei.

Stând în picioare câteva ore, slăbit cum era, la un moment dat a simţit că-i este rău. Părea că se învârteşte pământul cu el. A căzut din picioare de parcă ar fi fost un copac tăiat de secure. Alarmaţi, cei din jurul său au încercat să-i vină în sprijin. Scotea nişte sunete ciudate şi făcuse spume la gură. O dâră subţire de salivă i se prelinsese la colţul buzelor. Privirea i se pierduse în aburul amintirilor...

parodii

george peagu

Un munte

(Luceafărul 18/1997)

Prietenii mei de odinioară
tot aruncă cu vorbe în mine
şi cu nisip.
Asta nu e bine
şi nu-i umanitară
acţiunea în sine
şi asta încă nu-i nimic,
dar acum, de mai anul,
vor să-mi pună pe cap
tot Caraimanul
cu toată Crucea.
Dar zeul meu îmi va spune atuncea
când va sosi evenimentul
cum să depăşesc momentul:
„Prin scris vei răzbi!"
Nu vă jucaţi, mă' băieţi,
Scrieţi şi voi poezii!

Lucian Perţa

dominic diamant

SOLSTIȚIUL DE VARĂ

Eram un om mort. Din toate punctele de vedere. Oricum ai fi luat-o. Nu tu împlinire, nu tu prieteni, nu tu relații, nu tu bani. Nimic din toate acestea. O catastrofă totală. O imagine-expresie desăvârșită a morții.

Un singur amănunt îmi scăpase din vedere. Faptul că, în toată nimicnicia mea, nu putrezeam într-o raclă sub pământ, că respiram, mă hrăneam, mă mișcam, gândeam. Și nu-mi lipsea nici măcar un deget.

Constatând puterea evidenței, m-am cutremurat din toți rărunchii și mi-am făcut o cruce mare, invocându-l pe bunul Dumnezeu să mă ierte pentru nesfârșita-mi ingratitudine.

Întrebările au început să mă năpădească. Șfichiuitoare, necruțătoare. Cum adică „om mort"? Numai pentru că așa vrea o gândire denaturată de influența unei filosofii nefaste? Pentru că nimic, sau mai nimic, din tot ce ți-ai dorit și-ai visat cu ardoare, nimic din tot ce-ai întreprins nu s-a concretizat? Pentru că te încadrezi în marea familie a rataților, a eșuaților? Acestea să fie motivele, argumentele suficiente, temeinice pentru a fi considerat un „om mort"?

Hai să fim serioși, domnule! Doar știi că viața e un proces atât de complex și de delicat, de-o infinită grandoare și frumusețe! Care, în nici-un caz, nu pot fi adumbrite sau șterse de cursul nestăvilit al mizeriilor și zădărniciilor.

Vezi vreo exagerare în faptul că miracolul e fascinant, magnetismu-i irepresibil, neistovita-i forță ge- și regeneratoare ascunde atâtea elemente imponderabile, încât e de-a dreptul hilar să pretinzi că până și cea mai strălucitoare inteligență umană ar izbuti vreodată să le deslușească, să le cuprindă? Nu-i viața supremul corolar, de-o maximă strălucire, al tuturor virtuților conținute de existența cosmică? A o nega, n-ar fi decât un act nebunesc, nedemn, de dezerțiune și neputință. O scandaloasă blasfemie la adresa Creatorului Divin și a făpturilor sale. Un gest de-o monstruozitate macabră, abominabil.

Era chiar ziua solstițiului de vară. O dimineață splendidă, luminoasă, încărcată de miresme și adieri, gemând de voluptatea rodirii, se revărsa peste lume.

Tolănit pe banca „morții" mele zilnice de la masa de lucru din fundul curții, nu-mi puteam crede ochilor. Corzile viței de vie, rânduite cu grijă în șiruri paralele și susținute de sârmă în chip de umbrar, se curbaseră ca niște ugere grele sub abundența ciorchinilor. Sferele aprinse ale vișinului străluceau orbitoare, aidoma constelațiilor din arborele cosmic. Explozia imaculată a crinului de lângă gard mă asalta cu dulcile-i efluvii. Maci înfloriți seducător abia pendulau în bătaia discretă a zefirului. Șirul de ortensii înflorind, opulente și somptuoase, mărginea curtea până la poartă. Trandafiri de toate culorile, tronând regal, erau antrenați în nesfârșite solilocvii. Flori știute și neștiute îi înconjurau în adevărate hore, întru slavă și binecuvântare. Rânduri îngrijite de roșii respirau cu nesaț aerul proaspăt, purtând cuminți în cupele florilor lor rodul ce avea să vină. Printre dalele de ciment și pe lângă ele troscotul verde se înălța năvalnic și impetuos. În nucul vecinului guguștiucii îndrăgostiți nu mai conteneau să gângure și să se giugiulească. Motanul Mitică se aciuase pe pământul reavăn de la umbra unui bujor, spre-o dulce somnolență. Fluturii și gâzele se întreceau să adune nectarul.

Doar pe câțiva metri de pământ mă răsfăța din plin o realitate concretă, fecundă, debordantă. Și-o liniște neverosimilă, punctată doar de lătratul vreunui câine sau de zarva gureșelor vrăbii. Valuri de uimire îmi scăldau lumina ochilor și-mi podideau sufletul cu adânci fiori.

Și-atunci, cum de era cu putință să mă las copleșit de ideea c-aș fi un „om mort"? Cine-mi acorda dreptul sfruntatei aberații când, într-o lume halucinant sfâșiată de toate contradicțiile și absurditățile, cotropită de catastrofe și calamități, năclăită de durere și suferință, îmi puteam îngădui privilegiul de a-i savura sublimul, fără să mă doară fie și un deget?

Cu ce nerușinat cinism aș fi scos capul în lumea unde, în proxima vecinătate, se consumau nepătrunse drame și tragedii?

Pe cine-ar mai fi putut impresiona ratarea, eșecul meu, astfel încât să-mi șteargă sumbra imagine a unui „om mort?" Și cât putea fi adevăr, cât iluzie, în această nefericită obsesie?

Iar când, luminoasă, tandră și protegătoare umbră, Maria se apropia surâzându-mi cu cafeaua aburindă, ce demon scelerat m-ar mai fi putut menține în absurdul funestei idei?

Încât, nemaisuportând ravagiile alienantei filosofii, năvalnic cuprins de înălțătoare emoții, m-am ridicat și, preluând cafeaua, am pecetluit eternitatea momentului cu un prelung și îndatoritor sărut.

O «MAMĂ» BUNĂ

Seara de vară era fantastică. Revederea cu fratele - situat în alt capăt de țară - avea un farmec aparte. Tot ciocnind din paharele cu licoarea adusă, am alunecat încet, încet, pe panta nostalgiei și amintirilor. O dulce, abia resimțită amețeală ne descătușa spiritele din chingile reținerii. Hohote de râs se înălțau și se-nfundau în coroana bogatului cais.

Și, deodată, nu știu ce mi-a venit să-l întreb dacă o mai ține minte pe Sultănica. „Mama" noastră la un moment dat, când tata - mare mutilat de război, imobilizat de luni întregi la pat, năpădit de plăgi și răni dureroase - avea nevoie ca de aer de o îngrijire adecvată.

- Cum să nu țin? mi-a răspuns, abia mascându-și rânjetul mânzesc.

Stelele licărind voioase parcă ne țineau isonul. Undele adierii răcoroase ne mângâiau frunțile.

- Hei, măi frate-mio, nu m-am putut abține, ce bestiale nopți am mai petrecut atunci! Ce descătușare de energii, ce nebunie sublimă!

- Ce tot spui tu, omule? - mă șicana, incitant, fratele, umplând din nou păhărelele și îndemnându-mă calin să le degustăm. E adevărat ce spui? Nu-mi îndrugi niscaiva povești?

Și, predispus din plin mărturisirilor, licărindu-mi ochii sub efectul licorii dar și al dulceții amintirii, mă precipitam în cele mai intime confidențe.

- Da, măi frate-mio, e adevărul gol. A fost extraordinar. Ne-mai-po-me-nit. A fost glorioasa mea inițiere. Deși nu chiar prima, cea mai laborioasă și eficientă. Tu erai un țâștibâști la internat. Eu, abia întors acasă din Școala Militară. Clacasem. Eram epuizat și demoralizat. În convalescență.

- Ei, și? Cum s-a întâmplat?

- Ea tocmai devenise „mama" noastră. Găsită de bunica - fie-i somnul lin! - să aibă grijă de fiul ce suferea pe patul de moarte. Ei bine, nu știu dacă au trecut mai mult de două nopți de liniște. Tata își făcea supliciul într-o odaie de la spate, dinspre grădină. Sultănica dormea în antreu. Iar eu într-o cameră din față, dinspre stradă.

Șerpoaica, parcă intuindu-mi suferința, și dispunând de nebănuite resurse erotice, consolatoare, n-a stat prea mult în expectativă. Unde nu mă trezesc eu, a treia noapte, încălzit la picioare și mângâiat cu dibăcie și insistență! Iar când șerpoaica s-a convins că sunt treaz, s-a năpustit ca o fiară flămândă și însetată asupra mea, înăbușindu-mă sub îmbrățișările-i focoase și sub potopul de sărutări.

Timp de câteva secunde am fost ca trăznit, suspendat de perplexitate. Apoi, revenindu-mi imediat, ca-ntr-un delir al desfrânării, m-am angajat în toate forțele, bărbătește, în cea mai cumplită și dulce încleștare. Șerpoaica-mi contracara loviturile cu-o artă și-o frenezie surprinzătoare. De parcă în trupu-i fragil s-ar fi răzvrătit instantaneu o haită de demoni. Reprizele de violență voluptoasă și istovitoare, alternate cu momente de respiro și tandre mângâieri, se repetau cu o sete revigorată, de nestăpânit. În tot cursul nopții.

- Dar bietul tata? N-auzea? Nu-și dădea seama ce se petrece?

- Nu știu ce să-ți spun! Dar știu că uneori, în momentele de refacere, ea dispărea de lângă mine. Probabil că se ducea la tata, îi mai ștergea sudoarea de pe frunte, îl mai amăgea cu o minciună.

- Și cât timp a durat nebunia voastră?

- O-ho-ho, luni de zile! Până și-a dat tata sfârșitul. În fiecare noapte. Cu-o patimă și-o frenezie devastatoare care, în mod cert, dacă n-ar fi dispărut într-o bună zi, m-ar fi terminat. Dar, paradoxal, pe cât de mult slăbisem - în ciuda pierderii părintelui meu iubit - pe atât de reconfortat mă simțeam pe plan psihic. Eram atât de famelic că nu mai lipsea mult să vezi prin mine ca prin sticlă,. dar eu mă simțeam puternic și mândru de arborele meu genealogic. Trecusem cu brio examenul și nu-mi era rușine în fața reputației deosebite de care se bucura bunicul și un frate al mamei.

Seara era fascinantă. Stelele și luna ne luminau chipurile destinse, într-o universală complicitate. Licoarea din sticlă se împuțina văzând cu ochii. Iar eu, cuprins de o euforie cum rar fusesem vreodată, mi-am interpelat fratele:

- Îți dai tu seama ce a fost? Cum a fost?

La care el, nemaiputându-se abține, în hohote de râs și cu lacrimi în ochi, mi-a zis:

- Îmi dau seama perfect, măi frate. Că bună „mamă" a fost, D-zeu s-o aibă în pază, peacolo, pe unde o mai trăi.

Siderat și amețit, am scurs ultimele picături din sticlă, i-am reproșat într-o doară „bată-te să te bată, că mare pișicher mai ești!" și, golind rămășița din pahare, ca la un semn, ne-am ridicat și ne-am dus la culcare.

MISTERUL PUTERII LUI ZERO

de IOAN BUDUCA

S-a spus că numărul 1 este creația lui Dumnezeu, iar celelalte numere sunt creații umane. Dar matematica nu stă pe ideea de număr. Matematicile, toate, stau pe algoritmul universal al ideii de putere. De pildă, suma numerelor 1 și 2 este, în faptul matematic cel mai convențional, o sumă de puteri: 1 la puterea 1 adunat cu 2 la puterea 1 fac 3 la puterea 1. Numărul 1 este, așadar, chiar acest număr ridicat la o putere care este considerată ca fiind puterea 1. Definiție tautologică. Non-definiție.

Numărul 1 apare netautologic numai prin puterea zero. Ce înseamnă puterea 1? Ce înseamnă puterea (oricare)? A face ca un număr (oricare) să fie el însuși o singură dată este puterea 1. A face ca un număr să fie înmulțit cu el însuși de două ori este puterea lui 2. Ș.a.m.d. A face ca un număr (oricare) să fie el însuși niciodată este puterea 0.

Iată acum misterul numeric cel mai năucitor: oricare număr, de la 1 la infinit, înmulțit cu sine de zero ori, aflat prin urmare la puterea zero, dă întotdeauna numărul 1. Iată, deci, definiția netautologică a lui 1: orice număr la puterea zero este 1.

Dar dacă numărul 1 pare a fi creația divină, ce este numărul zero? Zero nu este număr. Dar puterea lui zero este număr. Este întotdeauna numărul 1.

Numărul 2 la puterea 1 este 2. Definiție netautologică.

Numărul 1 la puterea 1 este 1. Tautologie.

Dar numărul 1 apare din puterea lui 1, la fel cum și 2, și 3, și oricare alt număr poate să apară din puterea lui 1.

Nimic de aflat despre puterea lui 1.

Puterea zero, în schimb, dă, constant, numai și numai pe 1, indiferent de la ce bază s-ar pleca: 1, 2 și 3, oricare altă bază până la infinit.

Oricare fel de ceva numeric pus să fie el însuși (de câte ori?) de niciodată de ori îl dă pe 1.

Așa încep matematicile, cu această axiomă: puterea zero dă întotdeauna 1. Infinit la puterea zero dă 1. Orice ceva numărabil dă 1 dacă stă sub puterea zero.

Aici stă înțelepciunea și misterul matematicilor, în puterea zero, care întotdeauna îl dă pe 1.

Puterea lui 1 dată nu contează cărei baze dă din nou baza.

Puterea lui zero dată nu contează cărei baze dă numai și numai pe 1.

Așa apare 1: din puterea zero. Este puterea zero. Este orice ceva numărabil ridicat la puterea neantului.

Puterea neantului dată oricărui ceva cantitativ, numărabil, dă un număr constant, mereu același, mereu egal sieși: 1.

Este 1 numai un număr, un ce numărabil, cantitativ? Nu este el și o calitate? Aduce el ceva nou în raport cu baza care a fost împuternicită cu puterea zero?

Noutatea dată de puterea zero este algoritmul care face ca o tautologie aparentă (numărul 1) să devină logos, infinită desfășurare algoritmică.

1 adunat cu sine va fi egal cu două puteri ale lui zero. Se vor numi 2. Acest 2 apare ca sumă. 1 înmulțit cu sine se va da pe sine încă o dată ca epifanie a puterii lui zero. Epifania aceasta este tot 1, dar nu este același 1 din puterea originară a lui zero, ci este produsul acestei puteri atunci când se înmulțește cu sine, prin sine.

Iată că nu avem, sub mereu aceeași putere a lui zero, decât pe 1, dar algoritmul ne călăuzește către numere noi: 2, ca sumă, și 1, ca produs.

1, ca produs, rămâne constant tautologic, spre deosebire de 1 ca putere originară a lui zero, care are o infinită logică internă. Dar 1, ca produs, adunat cu alt 1, produs (neoriginar, adică) dau o sumă a două produse pe care o numim 2.

La fel, dacă 1, originar, s-ar aduna cu alt 1, originar.

Între 1, produs, și 1, originar, diferența este pur ontologică: originar, este pură putere a lui zero; 1, produs, este această putere a lui zero reluată (de câte ori?) o singură dată.

Dar dacă am lua puterea lui 0 (pe 1, adică) de mai multe ori (de câte ori?), de două ori? Tot 1 ar fi, ca putere. 1 nu poate ieși din tautologia puterii sale. Nu poate ieși prin propria putere. Poate ieși prin însumare. De două ori puterea lui zero. Adunate aceste puteri dau pe 2. Împuternicite prin sine, dau tot 1. Adiționarea lui 1 cu sine îl dă pe 2.

Rațiunea noastră poate aduna puteri și poate numi noutatea, suma. Dar nu poate crea puteri noi. 2 este tot puterea lui zero, luată de două ori, prin însumare, prin adiționare.

2 poate fi supus algoritmului și el. 2 la puterea lui 0 este 1. 2 la puterea lui 1 este 2. 2 la puterea lui 2 va fi ceva ce se va numi 4, ca nume al locului unde sunt două puteri ale lui zero și încă două puteri ale lui zero.

Patru: adică sumă de 2 adăugat lui 2, ori produs al lui 2 înmulțit cu el însuși, ori ordin de putere al lui 2 ridicat la propria lui putere.

Avem, așadar, numărabile de la 1 la infinit, puteri ale lui zero, una lângă alta. Și avem algoritmul operațiilor matematice care stă pe baza puterii lui zero: ridicare la putere, sumă, produs, scădere, împărțire etc.

Misterul e că algoritmul acesta care nu lucrează, de fapt, decât cu puteri ale lui zero, cu numărul 1, prin urmare, funcționează netautologic. De ce? Pentru că numărul 1 nu e tautologic. E viu. E infinit divers. E divin.

Misterul numărului 1 n-a pasionat pe teologi, care au avut și ei de-a face cu tautologia ideii de Unu, aceia mai ales care au cunoscut tradiția neoplatoniciană, de la Proclus și Pseudo-Dionisie la Meister Eckhart.

Teologia apofatică a definit pe Unu prin negație: nici, nici. Iată însă că matematicile îl definesc prin afirmație: și, și. Numărul 1 este și 1 la puterea zero, și 2 la puterea 0, și oricât la puterea zero.

Dar, atunci, ce ar fi, în perspectivă teologică, puterea lui zero? Puterea lui zero, știm, îl dă pe 1, iar 1 dă viață algoritmului operațional al matematicilor.

Ne aflăm în punctul de unde vedem lucrările puterii lui zero. Netautologică fiind, dar cosmogonic constantă și algoritmic operațională, o putem privi sub conceptul de logos.

Dumnezeu pare a fi puterea lui zero. Numărul 1 apare ca fiind manifestarea vie a acestei puteri, iar algoritmul operațional al matematicilor se vădește tot una chipului și asemănării ce au fost date omului după chipul și asemănarea Sa.

Tot ce este matematic stă pe puterea lui zero, iar tot ce este viu stă pe operațiunile algoritmului care apare odată cu 1, odată cu manifestarea acestei puteri. Dacă n-ar fi așa, n-am fi ajuns să putem cunoaște prin matematică.

Dar ce cunoaștem? Atâta doar: lucrările algoritmului din manifestarea puterii lui zero. Această putere rămâne în mister. Relația algoritmică prin care 1 îl aduce la viață pe 2 și 3, această relație e cea dintâi care i se dă cunoașterii, dar și credinței în egală măsură. Cunoașterii prin matematici. Credinței prin trăire. Meister Eckhart numește această relație Imaginea Esențială, origine a oricărei alte imagini potențiale. Ceea ce, matematic, este strict exact, iar teologic, în credința creștină, de asemenea.

Dincolo de Imaginea Esențială (Tatăl, Fiul, Sfântul Duh), în potența nemanifestată care face posibilă Imaginea..., ce se află acolo? Străfundul, numește misticul german acest de-ne-numit. Unul, e alt nume. Neant, e altul. Golul.

Dar „neant" e un nume al de-ne-numit-ului. Nu e un nume al nimicului. Problema numirii acestui „dincolo" împarte toată cunoașterea de care a fost în stare umanitatea în două căi: calea numirii prin cuvinte (*Vedele* sunt cea mai veche încercare atestată de numire a de-ne-numit-ului) și calea trăirii („Eu sunt Calea, Adevărul și Viața", e scris pe frontiscipiul acestei revelații).

Cele două căi se află îmbinate la Eckhart, dar nu pot comunica.

E curios, totuși, că nimeni nu a văzut că matematicile dau nume de-ne-numit-ului și, mai mult decât alții, îi explică logica internă.

Puterea zero (ori ridicarea nemanifestării la puterea neantului, dacă vreți) scoate nemanifestatul din misterul nemanifestării sale și îl face să fie o constantă cosmologică, constanta manifestvie a numărului 1 prin care e pus în mișcare algoritmul Creației.

Nemanifestatul neridicat încă la puterea zero este la fel de dens, numeric, precât, apoi, manifestatul însuși, Creația însăși.

Teoriile de azi ale complexității fizice și biofizice stau, ca real numeric, acolo, în nemanifestarea neridicată încă la puterea zero, stau acolo, fără Viață, fără Cale, fără Adevăr. Abia ridicarea nemanifestatului, infinit dens numeric, la puterea zero, care e puterea divină a ieșirii din nemanifestat, abia această ridicare dă Viață, Cale și Adevăr, dă formă și conținut unui algoritm creator, viu așadar, logic și metodologic. Abia această ridicare face Logos din infinitul numeric al nemanifestării.

Complexitatea se face Viață, Cale și Adevăr din Simplicitate, prin puterea nouă, de-nepătruns, a zero-ului divin.

În realul numeric al nemanifestatului stau, potențialmente, toate numerele, și cele reale, și cele iraționale, și cele imaginare și cele complexe. Stau toate, dar fără viul algoritmului creator ce va să apară abia atunci când puterea zero se va manifesta.

Matematica numește număr complex un număr compus din combinația unuia real și a unuia imaginar.

Iată, ce cheie cosmologică! Realul și imaginarul numeric dau complexitatea. Algoritmul creator e făcut, prin originea sa încă nemanifestată, din „real" rațional, din „real" irațional, din „real" imaginar, și toate acestea, la un loc, dau, în manifestarea reală, complexitatea realului.

Imaginarul și realul lucrează împreună la matematica viului. Obiectul și subiectul, așadar, numai împreună dau Realul. Căci împreună stau în originea manifestării, în puterea zero.

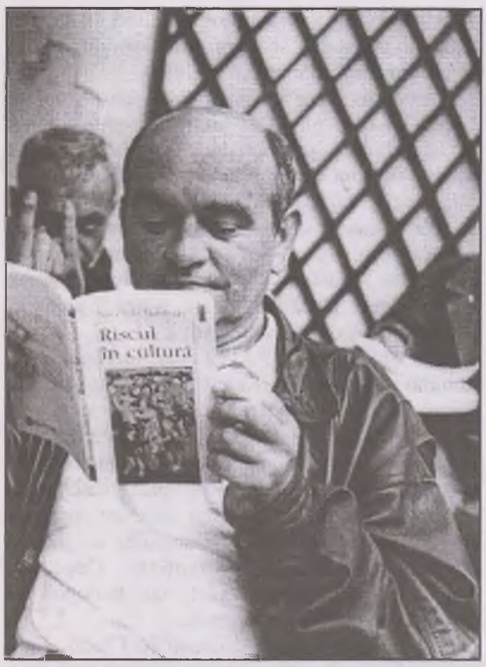

ioan groșan:

«O LUME NOUĂ, DIN PUȚINU

- Poate de la nume începe totul: Groșan, premers de Ioan, trimite la un perete stâncos, povârnit/încremenit peste o „pajiște" de grohotișuri aspre, sublunare. Cu așa nume, să tot fii mare scriitor... Ioan Groșan, care este legenda numelui tău, dacă e...? Plimbă-ți cititorul pe sub copacul genealogic, evocă rădăcinile, baștina, copilăria musai fabuloasă de băiat de la țară, în Ardeal. Fii, cât încape, dacă binevoiești, nostalgic.

- Nu cred că numele, rezonanța lui au o prea mare importanță pentru un destin literar. Pare-se că Ostrovski sună mai bine decât Dostoievski - și totuși câtă diferență! Și-apoi, dacă de cheamă Patapievici, nu poți să fii un bun scriitor?! Din câte știu eu, numele meu vine de la satul Groși, situat în Maramureș la vreo 10 km de locul unde m-am născut, în comuna Satulung.

Ciudat e că n-am nici o rudă în Groși. Oricum, sunt român get-beget fiindcă și mama mea, născută în comuna Roșia de Secaș, lângă Blaj, se numea de fată Lupean, și era fiica unui notoriu chiabur național-țărănist, Lupean Nicolae, care și-a adus și el câțiva ani o inestimabilă contribuție la săparea celebrului Canal din anii '50.

N-am avut curiozitatea să-mi scutur prea tare arborele genealogic fiindcă esențiali pentru mine nu erau strămoșii îndepărtați, ci bunicii, părinții, verișorii, unchii și consoartele lor, alături de care mi-am petrecut paradisul copilăriei și adolescenței. M-am născut, așadar, în Maramureș, vacanțele mi le petreceam în satul mamei și cred că încă de atunci am avut intuiția aproape inconștientă a unității spiritului și reliefului românesc.

Mai vreau să adaug ceva: întrucât țăranii fuseseră deposedați de pământ și fuseseră transformați în acea ciudată categorie, uneori aproape zoologică, de „navetiști", tot ce le mai rămăsese era să-și ridice case frumoase și să povestească, la poartă, cu umorul lor amar, diverse întâmplări. Cred că, dacă am așa ceva, umorul meu de acolo se trage, din acele povești extraordinare pe care le ascultam neclintit ore întregi.

- Cum ai demarat în meseria scrisului? Care a fost declicul?

- N-am fost un copil precoce într-ale scrisului. Țin minte că prin clasa a III-a sau a IV-a, încântat de romanul „Toate pânzele sus", de Radu Tudoran, încropisem un soi de pastișă după el. Asta nu înseamnă evident nimic, fiindcă mulți copii au făcut și fac la fel. În schimb știu că citeam enorm, pentru simplul fapt că sufrageria noastră, aflată în incinta Sfatului Popular Satulung, dădea printr-o ușă în Biblioteca Comunală, unde bibliotecară era mama. Biblioteca era deci un spațiu de joacă livrescă. Acolo am descoperit amestecata colecție „Cutezătorii" și tot acolo am descoperit un roman care mă obsedează și azi prin frumusețea lui, „Cărarea pierdută" (cu titlul francez „Les Grandes Meaulnes") al lui Alain Fournier.

Apoi la liceul „Gh. Șincai" din Baia Mare, în clasa a IX-a, un excelent profesor de limba română, unul dintre acei apostoli care înnobilează generații întregi de elevi ce fac primul pas din agricultură în cultură, pe numele lui Vasile Doniga, m-a pus într-o oră să citesc o compunere despre „Iliada". După ce a ascultat-o, n-a crezut că am făcut-o eu, fiindcă veneam de la țară și care copil, după invazia rușilor în Cehoslovacia, avea chef să citească Homer? Întâmplător, în joaca mea prin Biblioteca Comunală, citisem „Iliada". Nu mi-a dat zece ci nouă, căci nu știu cum să spun, deși se convinsese că citisem, încă nu mă credea. Asta m-a enervat și cred că atunci am intuit că s-ar putea să devin scriitor.

Modele am avut două: Faulkner și Breban. La primul mă fascinau extraordinara intensitate a scriiturii, ideea lui de a crea un spațiu epic la fel de real ca spațiul fizic din care se trăgea și singurătatea lui orgolioasă de fermier mediocru și scriitor de geniu, iar la Breban, teribilul proces de a sustrage dintr-o concretețe fundamental erotică și carnală o temă, o idee obsesivă.

- Faza clujeană a biografiei tale (zi: o, tempora!) ți-a prilejuit legarea unor prietenii definitive, nașterea sentimentului de grup, promoție/generație literar(ă)? Tu, când spui Cluj, ce spui?

- Când spun Cluj, eu spun „Echinox". Fără această revistă, fără indescriptibilul triumvirat care o conducea (Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic), nu știu dacă aș mai fi ceea ce, sper, sunt. Profesorii Filologiei clujene erau, mă rog, de diverse calibre; însă orgoliul că ești la „Echinox" te îndrepta cel puțin de două ori pe săptămână spre sălile Bibliotecii Universitare, unde poate nu citeai tot timpul, ci mai și filai câte o junăstudioasă de la pupitrul de vizavi; până la urmă tot citeai ceva, fie și numai pentru faptul că la „Echinox" știai că nu-ți este permis să scrii prost. Aici am legat cele mai statornice prietenii, cu Radu G. Țeposu, cu George Țâra, cu Ioan Buduca, cu Lucian Perța etc. Și tot aici ne-am hotărât să trecem munții, într-un fel de transhumanță literară, căci Clujul oficial ne refuza.

- Anul 1985. Debut la *Cartea Românească*, cu volumul de proză scurtă *Caravana cinematorgafică*. Răsunet, consacrare instantanee, glorie, bani, femei. Și (încă) toată viața în față. Spune-ne cum a fost?

- Într-adevăr, succesul de critică și public al **Caravanei cinematografice** a fost pentru mine neașteptat. A fost și un pic de glorie, au fost și niște femei, în schimb bani - ioc. De altfel Lucian Pintilie mi-a spus cândva că dacă o să mă gândesc prea mult la bani n-o să-i am, și că banii, dacă vin, vin firesc ca o boală.

Aș vrea să spun aici un lucru, care pare a fi uitat în ultima vreme: cu toată extraordinara pasiune ideologică, cu toate șicanele și cu tâmpeniile secțiilor de presă ale C.C-ului sau ale C.C.E.S.-ului, critica noastră literară în vârfurile ei a avut un rol, pentru noi, tinerii scriitori optzeciști, extraordinar. Dacă ea nu ne-ar fi susținut, n-ar fi scris cum a scris despre noi, nu ne-am fi putut impune valoarea, atâta câtă e. Poate părea ciudat, dar exista atunci o benefică solidaritate în promovarea tinerilor scriitori de valoare, între criticii buni din țară și critica pe care o făceau strălucit la „Europa Liberă" Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ori, puțin mai târziu, Gelu Ionescu. Simt nevoia, în numele meu și-al multor colegi de generație, să le mulțumesc și-acum.

- Au urmat, până azi, încă patru apariții editoriale: *Trenul de noapte*, *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*, *Planeta mediocrilor*, *Nutzi spaima Constituții*. Se înscriu aceste titluri într-un proiect literar, te preocupă coerența interioară a demersului tău scriitoricesc? Dacă da, ce legătură ar fi între, să zicem, *Trenul de noapte* și *Nutzi*?

- Păi, nu se prea înscriu fiind totuși o netă diferență între scrierile mele „serioase" și cele, ca să zic așa, de „bas-etaje". O fi vreo coerență interioară, dar asta nu e treaba mea, ci a posterității, dacă oi avea-o. Tot ce pot să spun este, că m-a amuzat și mă amuză enorm să „locuiesc" un personaj cum e Nutzi, o prostituată rafinată de gafele P.D.S.R., în fond, un exercițiu stilistic minor, desigur, dar pe care îl fac cu plăcere, un fel de încălzire a mâinii pentru un viitor exercițiu epic, mai amplu.

- *O dimineață minunată pentru proza scurtă*, bucata de deschidere a cărții de debut, închide într-o parabolă „morala" autorului, toată filozofia lui. Dacă înțeleg bine, nu umorul, nici ironia (cum s-a spus) te caracterizează, ci sarcasmul bine temperat și tentația deriziunii. În loc de cerb, personajul-martor (naratorul) e dus, în cele din urmă, să vâneze ciori. Pur și simplu, ciori! Adică, omul în lumea asta nu mai are acces la valori autentice, la vânatul nobil, ci la surogat, la gesturi decăzute, ridicole, derizorii - ca împușcarea ciorilor?

- Sincer să fiu, mi-e puțin jenă să-ți răspund, pentru că văd că tu consideri schițele și povestirile mele niște bucăți aproape clasice, aproape infailibile, aproape perfecte. Or, **ele încă nu sunt, deoarece, ca să fie, asupra lor trebuie să arunce o lumină în urmă o carte mult mai mare.** Imaginează-ți ce-ar fi Rebreanu dacă ar fi rămas numai cu schițele și povestirile lui, fără romane. S-ar fi văzut, de pildă, că **Proștii** e o capodoperă? Eu cred că nu.

În rest, da, ai dreptate, ai interpretat perfect schița **O dimineață minunată pentru proza scurtă**, care dă într-un fel, schematic și ironic, „cheia" întregului meu volum de debut. E, evident, o bucată programatică.

- O posibilă explicație a deriziunii, a ridicolului lumii plăsmuite de scrisul tău, găsesc în prima pagină din *Caravana cinematografică*: la intrarea în sat, „eroii" prozei sunt întâmpinați de imaginea unui Crist de tablă ruginit, mutilat, căzut în ruină. Amănuntul, așa cum e azvârlit în pagină, pare lipsit de semnificație, un detaliu de coloratură. Aceasta și lămurirea vecinătății căminului cultural cu biserica satului sunt singurele referințe la „cele sfinte". Preot, în sat, nu există. Nici Dumnezeu nu au aceste personaje bântuite, mistificate de propaganda „de

UT RĂMAS DE LA MAESTRU»

la centru". Transcendența, pentru ele, acolo și are sediul: „la centru". Să scrii și să publici o astfel de proză la începutul/jumătatea anilor optzeci, era nevoie de talent, și de curaj, și de noroc. S-ar zice, citindu-te acum, că erai perfect adaptat la rezistență în interiorul sistemului. Cât de premeditată era această „adaptare"?

- Uneori, dragă Mariane, îmi pare rău că nu ești critic, așa bine le zici. Lumea din **Caravana cinematografică** e o lume „în absența stăpânilor" sau în așteptarea unor șovăitori stăpâni noi. Însă eu n-am vrut să fac o proză a „obsedantului deceniu", în care să dezvălui, cu voie de la stăpânire, „abuzurile" perioadei lui Gheorghiu-Dej, în genul D. R. Popescu ori Dinu Săraru. Eu n-am cunoscut acele atrocități, ci, se poate spune așa, prelungirea lor comic-grotescă, perioada în care, de dată, în satele maramureșene intrau ciudate instrumente estetico-politice - caravanele cinematografice. Cred că asta a și derutat la cenzură: faptul că eu nu vorbeam cu încrâncenare despre anii '50, ci cu un anume tip de umor, de ironie și, pe anumite porțiuni, chiar cu o anume tendință, nu față de acel timp, ci față de oamenii pe care acel timp i-a făcut să dispară.

Sigur c-a existat o cumplită autocenzură. Nu știam până unde „pot să merg". Mă gândeam cu groază ce cuvinte, ce propoziții, ce fraze o să mi se scoată. Din fericire, ca debutant am avut parte de un redactor de carte căruia, dacă îi plăcea ceva, în ciuda timidității sale structurale, se bătea ca un leu: Florin Mugur.

Îmi îngădui să-l omagiez aici peste acel timp și peste timpul morții sale, fiindcă din nuvela **Caravana cinematografică** nu mi-a dispărut un rând.

- În *Trenul de noapte* viziunea ta se răstoarnă, deriziunea este brusc înghițită de miracol. Apariția trenului fantomatic ca dintr-o altă dimensiune, explozia fiorului magic, „realismul descrierii" fac din proza asta o izbândă a genului, o capodoperă. Crezi că un autor, în scrisul lui, se întâlnește cu Miracolul o dată și gata?

- Ar fi prea trist ca să cred asta. Eu cred că un autor mare se întâlnește cu Miracolul de mai multe ori. Gândește-te la Shakespeare, Dostoievski, Thomas Mann. E o temă care mă obsedează și, cu voia revistei „Luceafărul", o să dau un citat din romanul la care lucrez acum, citat care cred că se leagă de ceea ce m-ai întrebat tu: „Părea că un Dumnezeu tainic, binevoitor, căpătase o bruscă simpatie pentru el și și-l luase ucenic, îngăduindu-i din când în când să-i imite harul creativ, ba chiar împrumutându-i ceva din el ca să-l lase **cu adevărat** să aducă pe lume întâmplări și ființe, oameni nedesăvârșiți, un fel de ciorne de viață, cărora, apoi, asemeni unui profesor bun corectând cu blândețe o temă parțial greșită, îi arată, ușor amuzat, neajunsurile, slăbiciunile: «Această femeie nu poate să existe, nu poate să apară **cu adevărat**, în lume, dragul meu, pentru că o vrei prea desăvârșită», sau «această întâmplare nu poate fi crezută și deci își pierde înțelesul. Coerența, dragul meu, coerența», părea a-i spune Dumnezeul cel bun, răbdător și vag plictisit, uitându-se spre masa lui unde, cu efort, tulburat de neașteptata putere ce i se dăduse, se repezea pur și simplu să închipuie, să facă o lume nouă din puținul lut rămas de la Maestru; «Coerența și echilibrul, dragul meu, nu minunea. Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face»".

- Ai o admirație deschis-declarată pentru Breban. Despre *Bunavestire* afirmi că este romanul cel mai important din literatura română. Ei bine, când te vei răzvrăti împotriva Maestrului? Cunoști spusa lui Brâncuși cu umbra marelui copac, sub care nu crește decât iarba. Între cele două „evlavii" - Breban și Pintilie - cum „crește" Ioan Groșan?

- Am văzut de vreo 15 ani încoace atâtea „răzvrătiri" și „despărțiri" („Despărțirea de Goethe", „Despărțirea de Noica", „Despărțirea de Monica Lovinescu", despărțirea de propria-mi nevastă) încât n-am nici un chef să mă despart ori să mă răzvrătesc împotriva lui Breban. De ce-aș face-o? El, pentru mine - ca și Pintilie de altfel - e mai mult decât un maestru, e un prieten cu care mă amuz de spectacolul lumii. Și pe Breban și pe Pintilie majoritatea oamenilor îi consideră niște tipi extrem de orgolioși, de care te apropii foarte greu și care „usucă" locul în jurul lor. Nimic mai fals: amândoi au în momentele lor de grație o profundă candoare și un cult al ideii de prietenie de o noblețe pe care eu numai în cărți am mai găsit-o. Ar trebui să faci și tu alături de Breban mii de kilometri în postura de „copilot", cum am făcut și eu, ca să-ți dai seama cât de benefică este apropierea sa. Chestia cu copacul o iau ca pe o metaforă, și-atât.

- Faci carieră în presă, ești un ziarist de impact. Despre importanța jurnalisticii în societate, nu mai vorbim. Întrebarea este: ce rost are scrisul de ficțiune în lumea (noastră) de azi?

- Dacă ar fi să ne luăm după declarația dlui Victor Ciorbea din expunerea sa privind starea națiunii, marile condeie, marii scriitori ai țării trebuie să stea strâns uniți în jurul Guvernului și să-i cânte realizarile. Eu văd altfel rolul scriitorului: el are, de fapt, un singur „rol": să-și împlinească vocația. Restul - impactul lui în societate, obolul lui patriotic etc. - vine de la sine.

- În același context, al tranziției, cum îți apar misiunea poetului, condiția poeziei? Crezi în dispariția anunțată (v. Cărtărescu) a poeziei ca specie literară?

- Nu cred în ceea ce spunea amicul Cărtărescu și, de altfel, bănuiesc că nici el nu crede prea tare. Probabil că trece, cum au mai pățit și alții, printr-o temporară absență a potenței poetice. Însă faptul că apar poemele lui Ion Mureșan, ale tale, ale lui Ion Stratan, ale lui Traian T. Coșovei, ale Angelei Marinescu și-ale atâtor altora - asta dovedește că poezia n-a murit. Să fim serioși, nici nu poate să moară!

- De la poezie la religie nu facem nici juma' de pas. Ca greco-catolic, ce efect crezi că are/a avut asupra sentimentului tău religios situația cunoscută, dezastruoasă, a Bisericii căreia, ca fiu duhovnicesc, îi aparții?

- N-am cunoscut suferințele Bisericii Unite decât indirect, din relatări orale sau din memorii scrise și de altfel cred în accentul pus pe ceea ce unește cele două biserici surori, nu pe ceea ce le desparte.

Însă o mișcare cu adevărat ecumenică nu poate avea loc, atâta vreme cât în vârful ortodoxiei noastre păstoresc suflete total compromise, care au făcut pe față pactul cu diavolul roșu. Mie mi-e de ajuns să mă uit la părintele Simeon Tatu, ființă simpatică, de altminteri, ca să-mi treacă brusc cheful de a mă spovedi unui popă ortodox.

- Îți mărturisesc - sper să nu încerci o deziluzie - că, pentru mine, arta (poezia în special) e cale și vehicul al apropierii/cunoașterii de Dumnezeu, nu scop în sine, nici instrument de căpătuire socială (ar fi, cu versuri, cam dificil). Dacă m-ai întreba ce perspectivă îmi oferă scrisul poeziei, aș răspunde fără să ezit: Mănăstirea sau Balamucul. Iartă-mi patetismul și acceptă provocarea: ce amenințări/șanse de salvare crezi că zac în scrisul tău? Îți reproșezi ceva, un moment de lașitate, din cariera ta literară, până acum?

- Îmi reproșez lașitatea de a fi stat prea mult în presă și de a nu mă fi întors mai devreme la uneltele mele de prozator. Și, desigur, îmi mai reproșez că înainte de 1990 n-am avut curajul să protestez în forme răspicate împotriva minciunii în care trăiam. De amenințările/șansele care zac în scrisul meu, zău, nu-mi dau seama, dar nici nu fac un efort să le descopăr.

- Nu am o obsesie eshatologică dacă întreb: cum resimți/definești „spiritul" acestui timp, în care vrând-nevrând trăim? Plutește ceva anume în „aer"? Închide interviul cum poftești. Mulțumesc, în numele revistei LUCEAFĂRUL, pentru răspunsuri.

- Eu îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat șansa să trăiesc această schimbare la față a României: și-acum mă mai ciupesc uneori, trecând după amiaza pe Magheru, să simt că sunt treaz, nu visez, când văd spectacolul străzii, când văd - vorba Prematur-Împușcatului - ce tineret minunat avem, cu ce june aerodinamice și lipsite de prejudecăți ne încrucișăm. Închipuie-ți, cu groaza de rigoare, ce se întâmpla dacă Ceaușescu mai era la putere: ne îngropa pe toți.

Modele am avut două: Faulkner și Breban. La primul mă fascinau extraordinara intensitate a scriiturii, ideea lui de a crea un spațiu epic la fel de real ca spațiul fizic din care se trăgea și singurătatea lui orgolioasă de fermier mediocru și scriitor de geniu, iar la Breban, teribilul proces de a sustrage dintr-o concretețe fundamental erotică și carnală o temă, o idee obsesivă.

Interviu realizat de Marian Drăgici

lidia vianu

Alove

I love the sound of your voice

E noapte târziu sucesc stiloul în mână vreau şi nu vreau să scriu
nu pot adormi dacă nu pun pe hârtie golul de peste zi adie dezamăgirea
privesc caleidoscopul în care e pisată cioburi iubirea ora trei
nu am chei potrivite să descui singurătăţile fură-i lui Cupidon săgeţile
ai lăsat în urmă dâră de nu vreau împotrivă ar fi crunt să stau
ce simt când mă gândesc la tine iliade odisei în ruine
e chipul tău închipuirea mea e chiar adevărat până la urmă n-am aflat
eşti altul decât construiesc a venit vremea să mă dumiresc
începe însingurarea a doua oară de data asta n-o să dispară
sunt zilele pline n-am timp să lenevesc ascuns în sânge urmăresc
dintre atâtea feluri de apropiere ai ales-o tocmai pe cea cu gust de fiere
nu vreau să dorm cineva ne înfulecă timpul hai să stăm de vorbă
să păcălim anotimpul din urmă cu şiretlicuri iscusite sună-mă
n-o să ne atingem de vorbele oprite o pornim de la bun început
nu ne-an cunoscut niciodată nu prea pot uita tot dintr-o dată
ia-mă încet dezamintire cu dezamintire n-aş vrea să te scot din fire
taci mut neştiut nu m-ai lăsat să te trag în trecut bine ai făcut
nu ştiu ce vine nici tu nu ştii măcar să împărţim victoria că suntem vii
te am în minte chiar dacă tu adevăratul ai fugit înainte
nu mai simţim la un loc încăpăţânarea încă pune paie pe foc
sunt clipe goale când îmi pieri din cale ca şi cum nu m-aş fi născut
decât prăbuşirea în nimic mai bine iau un plic rescriu prima scrisoare
câte ocale de uitare ţi-ai atârnat de mâini de picioare nu răspunzi
te ascunzi în a patra dimensiune miezul de lumină al nopţii apune
dacă mă cauţi mâine o să tăifăsuim alove despre Joyce
orice spui I love the sound of your voice.

Ce se va întâmpla cu noi doi

Au înflorit oţetarii cu mirosul lor pătrunzător de copilărie trecută
era unul în curte la Hala Traian umbra ta mută a alunecat lângă el
îmi hoinăresc emoţiile fără ţel m-aş opri lângă copac m-ai primi
mai înţelept ar fi să nu mă apropii umbră deasă de niciunde acasă
înoptezi
mă strecor în ce vezi desluşesc departărea în valur marea adâncuri
îngheţate
prin câte grădini suspendate ai trecut dacă cumva umbra ta s-a pierdut
fac drumul singură până în curtea poştei aştept să ajung cu tine
ştiu unde stai spuneai odaia mea cu geamul spre staţia de tramvai
iedera cu zorele pe gard petecul de grădină ochii tăi de negură ard
ce cauţi în universul primilor mei douăzeci de ani neştiuţi XX romani
ce-ar fi să ne întâlnim acum prima oară dantelă de întunecare uşoară
ai venit din viitor să expediezi o scrisoare nefiinţă sub oţetarul în floare
parfumul lui înecăcios mă încântă lasă timbrele urcă scara din dos
ciment cenuşiu brusc înotăm în imensul hol pustiu uite curtea prin geam
două umbre a ce vom fi nu suntem încă eram întâmplă-te în această
clipă
fă risipă de sentimente îndrăgosteşte-te de tot fie şi pentru X momente
priveşte-mă cu încetinitorul cunoaşte-mă cum sunt opreşte motorul
soartă
poartă-ţi tinereţea cu blândeţea cuiva care ştie că nimic nu se poate uita
îţi iau plicul din buzunar sunt aici nu-l trimite în zadar atinge-mă
rezeamă-te de irealul în care bântuim e unica noastră şansă să ne iubim
lumina ne ajunge când nu te aştepţi mistui-o scrum cu ochii înţelepţi
blândă lume înserată nu te poţi ascunde inimile tale se arată
doar una e a mea dar nu pentru vecie sufletul te caută scrie
e trecător izul amar dulceag de oţetar grăbeşte-te să-ţi fie dor
mă înspăimânt am umbra ta de pământ
presată între foi
a mea nu e ce se va întâmpla cu noi doi

But there was nothing

Ave Maria mater Dei catedrala Sfântul Iosif magia credinţei
singură în strană cu ochii închişi tu unul proscrişi întârziaţi
vinovaţi de prigoană a clipelor fiinţei Dominus tecum de acum
capul în palme îţi încredinţez înălţările calme ora pro nobis crez
Casa Tatălui n-am încetat să caut am viaţă încă pentru păcat
ai umblat lumea mare nu m-ai aflat roagă-te cândva ne ajungem
înfrângem pecatoribus suflet întoarce-te în alfabet mai aştept
botez cu cruce de sare pe frunte saltul din neam să-i încrunte
m-am născut în prăpastie urc an cu an te-am legat de liman
părintele Schubert jumătate de veac un sfert al tău trecem trac
benedictus eşti crucea de care mă feresc cred tot aşa cum iubesc
aici acolo ai mei una eu sfânta treime 1 2 3 tu departe cu ei
nu înţelegi de ce mă frământ gratia plena spulberată în vânt
pogromuri crucificări quo vadis deschizi închizi drumul către Paradis
ai Biblia în minte cuvintele sfinte vechi noi puhoi de îndoieli
pune alături cununa de spini ajută-mă să rămân între creştini
ecce homo dă de la tine paharul împarte cu mine veghea harul
încotro mă împingi te chem flacără stingi iubirea apără in ora mortis
mă rog trează cum scriu în vis vibrează orga Te Deum ai decis
rămânem în eram n-am nici o nădejde să te rogi cu mine pentru ce vine
pro nobis am stele colorate sub pleoape deschide-te aproape
numai ţie ţi-aş putea mărturisi sfâşierea între noapte şi zi
incertitudinea e averea mea sunt eu sunt ea cine mă vrea
crucea sau steaua în şase colţuri cui te dai pe ce juri
îngenunchează lângă mine în strană te ating
deschid ochii but there was nothing.

Ne înţelegem prin gând

Ghemuită în pat nu pot să adorm cu fiecare înserare distanţată te trans
form
nu te mai am în minte în orişice moment noaptea nemişcată te cercetez
atent
s-a topit risipirea de bucurie descopăr nefericire cum e să ai mândrie
stai strâns în cochilie s-a tăiat răsuflarea unită mi-e inima învelită
din vreme în vreme simt încă mă chemi se lăţeşte ora mileniu când
geme
trec burniţă întâmplările film neregizat dau anii netrăiţi pe un nu am
uitat
are căluş în gură trupul meu de lână pură mare amator de căldură mută
înnoptez cu ochii deschişi văd un zid dincolo de el tu indiferent tori
aştept fără să vreau nu vreau ce aştept e mai deştept ce faci ai pus punct
nu stai la căpătâiul trecutului defunct adormi în azi mă caţăr în mâine
apăr ce am trăit prelungesc neputinţa te irită inconştiinţa inutilă
câine de pază frica de milă mă ţine departe de firul răsucit amuţit
mu-mi pot închipui cum ar fi să te am aici se umflă sensibilitatea arici
te simt nimeni nu vreau tot cuşcă cu gratii de ce nu ştiu cât nu pot
I am in love with love grav sună minciuna câte vise pentru mine doar
una
mai adoarme-mă numai o noapte cu vorbe coapte la adăpostul tău
de mâine scriu pe frunte câine rău sfâşie tot păzeşte de înduioşare
strânge-mă cât poţi de tare iar trebuie să te nvăţ oare chiar te uitasem
coase-mi un petec de împreună o să găsească degetele unde să mi-l
pună
te mângâi trist nu mai exist decât afară din tine imagine în mişcare
o să renască vreodată altă înserare apropiată visată nemaiîntâmplată
să-ţi dorm pe suflet să comunicăm în secret vino să te văd cu faţa
albeaţa zorilor orbeşte te retează chiar când alove oboseala creşte
închid ochii strâns adormit cu spatele în inima mea îţi dă somnul în
plâns
mă ridic ostenită nedormită vino măcar din când în când
ai cearcăne şi tu ne înţelegem prin gând

Avem amândoi aceleaşi senzaţii

Vorbeşti la telefon preocupat e cald după duş mi-am pus un halat
arăţi de la spate înspăimântător de serios mă apropii fără folos
dau să te ating mă obsedează the overwhelming question cui o pui
nimănui spui din ochii căprui întorşi încoace căprioară într-o doară
nespus de vulnerabil despicat între odaie şi dincolo febril ciudat
ai atâtea de discutat habar n-am cine eşti San Francisco e în poveşti
m-ai ajuns nepătruns nesperat aşteptat care basm vine la rând
curând ai să tragi linia de sfârşit ne întoarcem de unde am venit
urzeală de fire nevăzute ne trage ne desparte al tău până la moarte
cum să te cred după braţul lânced cu care mă aduni iar suni
ce se mai poate întâmpla unde vrei să alergi mergi mai încet
ca să te pot urma mi-ar trebui un jet de energie dorinţe o mie
nu vreau decât să îmi surâzi să înoţi în mine până la gât
lumea ta necunoscută fă-o pierdută opreşte timpul să nu mai curgem
ne retragem în Oceanul Pacific dincolo de telefon nu mai e nimic
mă scrutezi cu sprâncenele groase ridicate iar simt pe nemestecate
pe halatul meu jilav scrie alove numai tu vezi sclav de bună voie
e vie privirea ta înrobită se dă neodihna domolită receptorul sunt eu
desenez cu talpa udă un careu magic nu mai ieşim ne auzim
pentru care din noi e veşmântul de întunecare amândoi luminăm
nu-i încă vremea de plecare amânăm fusul orar toarce în zadar
mă tragi cu teamă parcă ai da seamă de tine cuiva nu mă judeca
am zburat înainte în minte te-am tras pe roată în cuvinte
jur să stau cuminte să nu mai scriu sunt mulţumită să fiu
un an o lună o oră o secundă sorbim rămânerea în raţii
amuţim avem amândoi aceleaşi senzaţii.

ETIMOLOGIA MULTIPLĂ

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Recent, profesorul Theodor Hristea a pledat din nou, cu binecunoscuta rigoare ştiinţifică şi patos lingvistic, de la pupitrul Academiei Române, pentru etimologia multiplă. Pasiunea Domniei sale pentru acest subiect datează de mult şi este, în domeniul limbii române, pe deplin justificată.

Supusă influenţei concomitente a mai multor culturi, expresie a unui mimetism cultural care ne-a ajutat să ne sincronizăm „sărind peste etape" cu marile momente ale culturii universale, limba română prezintă în structura ei lexicală influenţe vizibile ale mai multor limbi: latina savantă, neogreaca, rusa şi celelalte limbi slave, germana, italiana, franceza şi, în ultimele decenii, engleza. Acestea au acţionat pe rând, fie direct, fie indirect, sau concomitent, două sau chiar trei laolaltă.

Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturile latineşti decât relativ târziu, iar pe cale directă acestea sunt în număr foarte mic. Împrumuturile latineşti au venit prin polonă sau, în Transilvania, prin maghiară. În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, cele mai multe împrumuturi sunt de origine neogreacă, venite direct din această limbă sau prin limbi slave. Aceste cuvinte au fost refăcute mai târziu după model apusean, având de data aceasta o formă apropiată de cea latină (Ex., **alfavit** devenit **alfabet**). Se întâmplă nu rareori ca acelaşi cuvânt să fie împrumutat în română din două sau mai multe limbi, fapt „trădat" deseori prin formă, deşi cuvintele sunt identice din punct de vedere semantic: **higienă/igienă** sau **agent/aghent** sau **personaj/personagiu.**

Autorii unora dintre dicţionarele limbii române, în dorinţa de a da laconic şi precis un răspuns originii unor cuvinte, trec sub tăcere faptul că în cazul lor, limba din care a provenit cuvântul respectiv nu este unică. Amintim un exemplu dat de profesorul Hristea în conferinţa amintită. Pentru cuvântul **lampă** există în limba română o formă învechită **lambă** care provine exclusiv din neogreacă. Forma literară **lampă** însă a intrat în limbă atât din germană cât şi din franceză, pentru cea de-a doua sursă stând mărturie numeroasele expresii frazeologice franţuzeşti existente azi în traducere şi în limba română: **lampe à petrol, lampe électronique, lampe de mineur, lampe à souder.**

Aplicând principiul etimologiei multiple, cuvinte româneşti şi-au găsit o explicaţie corectă a formei şi a semnificaţiei actuale. În limba română veche a existat cuvântul **magaza** de origine turcă, cuvânt refăcut mai târziu după model apusean în **magazin**. Ambele cuvinte, atât cel turcesc cât şi cel din franceză, au la bază surse arabe.

bujor nedelcovici

CAIN ŞI ABEL

7 noiembrie

* Câteva idei suprimate cu ocazia transcrierii caietului. Este totuşi... „Un jurnal infidel" în fidelitatea lui...

* Am făcut mereu din viaţa mea o experienţă din care am încercat să aflu ceva. N-am ajuns la nici o concluzie, cum era şi firesc. Ştiu doar să privesc, să ascult, să tac şi... să scriu.

* Aş vrea să scriu o carte închinată **tăcerii**. Vidului! Partea de lumină ce se află dincolo de suferinţă. Clipa fără strigăt şi cuvânt. Nici uimire şi nici durere. Refugiul în tăcere şi întâlnirea cu „esenţa profundă a fenomenului". Un copac nu suferă când îi cad frunzele.

Tăcerea pădurii în prag de toamnă...

11 noiembrie

* Dacă cineva ţi-ar spune: „Poţi să te întorci acasă. O să ai libertatea de a scrie şi publica romanele: cele trei manuscrise. Aş răspunde: „Bine! Păstraţi-mi casa şi cărţile! Vreau să mai stau aici cinci ani. Mi-am simţit „limita"! Prima oară a fost în 1994 când m-am întors, chiar dacă după câteva luni urma să fie publicat **Al doilea mesager**. Acum am simţit **limita ultimă a disperării senine.** În fiecare zi înţeleg că Dumnezeu vrea mai mult de la mine şi eu trebuie să fiu pe măsura dorinţei lui.

Cartea pe care o scriu, **Dimineaţa unui miracol,** este răspunsul meu la „vocea lui".

20 noiembrie

* Sub ce mit îţi construieşti o viaţă? Sub ce mit se clădeşte o ţară?! Învins sau învingător?! Oare să nu fie o a treia alternativă?

* Ziua de naştere a fratelui meu, Vladimir (Adu). Mi-a trimis 500 de franci. Sunt bine veniţi şi îi mulţumesc.

* Roluri de evitat: victimă sau agresor. Dar cel mai periculos este „delirul persecuţiei". De cele mai multe ori „persecutatul" se transformă în „persecutor".

22 decembrie

* Primit de la Albin Mitchel contractul pentru publicarea romanului **Zile de nisip** (Crime de sable) care va apare în 1989. Încă un an de aşteptare. Am sosit la Paris la 2 febr. 1987. A fost un an sfâşietor şi poate de aceea doresc să treacă mai repede. Incertitudinea mi-a zdruncinat forţele fizice şi morale. Acum, la primirea contractului, trăiesc o **bucurie secătuită**. Mă întreb mereu: oare merită acest efort? Ar fi al doilea roman publicat la Paris. Sună bine, dar acum... scriu un roman închinat „deşertăciunii".

Credo quia absurdum. Nimeni nu scrie într-o „logică normală". Un scriitor nu se justifică decât în paradox!

* Instabilitatea obiectivă în care trăiesc se transformă treptat într-o „stabilitate interioară". Iată adevărul meu...

* Obstacolele sunt necesare pentru a săvârşi un act liber. Noi suntem într-o libertate care alege să fie liberi, sau suntem liberi pentru a alege libertatea? Cred, mai degrabă, că unii sunt „condamnaţi să fie liberi", aşa cum alţii „sunt condamnaţi să nu-şi caute niciodată libertatea".

29 decembrie

* Acum, după aproape un an de când am plecat din ţară (2 ian. 1987), înţeleg că exilul nu a fost o **pedeapsă**, ci o **binecuvântare** de care iau act treptat. Sunt ansamblul actelor săvârşite, plus încă ceva..., care la urmă se vor transforma într-un „sens existenţial".

* Revoluţia franceză:

Libertate şi Moarte (Ghilotina)

Revoluţia Comunistă:

Libertate şi Colectivitate (Gulagul)

În ambele revoluţii libertatea a fost suprimată. Ce a rămas? Moartea şi Colectivitatea. Adică... dispariţia individului ca persoană ce are conştiinţa propriei existenţe.

* Cain şi Abel.

Cain, primul născut (l'Etre) vede în Abel (l'Autre) un „surplus".

Abel are conştiinţa că este născut „în plus". Încearcă să „fraternizeze" cu Cain şi să-i facă cunoscute valorile morale. Cain vrea să facă un loc „pour l'Autre", dar nu reuşeşte. La urmă Cain îl ucide pe Abel.

Oare între „l'Etre" şi „l'Autre" nu poate să existe o altă relaţie decât... moartea?

De ce românii s-au simţit mai aproape de Abel (fatalitatea mioritică şi autovictimizarea) şi nu au adoptat poziţia lui Cain? Sau poate mă înşel! Suntem pe rând Cain şi Abel şi cei doi fraţi se află întruchipaţi în fiecare dintre noi...

30 decembrie

* Când mă trezesc uneori noaptea, aud zgomotul avioanelor care trec deasupra Parisului. Pentru a nu mă gândi la „ziua de mâine", plec în amintirile din copilărie.

În timpul războiului ne-am refugiat într-un sat din apropiere de Târgovişte. Noaptea, treceau avioanele americane care bombardau rafinăriile de la Ploieşti. Fratele meu se trezea primul, apoi era rândul meu. Tata ne lua în pat cu el şi noi stăteam - de o parte şi de alta - cu capul pe braţele lui. Ascultam toţi trei trecerea avioanelor care produceau un huruit monoton, ameninţător şi sinistru. Nu ne era frică! Atâta timp cât ne aflam în braţele ocrotitoare ale tatălui, nimic şi nimeni nu ne putea produce vreun rău.

În nopţile în care mă trezesc din somn la Paris, aş dori să mă aflu din nou lângă tatăl şi fratele meu şi să adorm cu aceleaşi sentimente de protecţie şi ocrotire. Şi chiar să-mi spun: „Nimic nu mă poate atinge! Nimic nu poate să-mi producă vreun rău!"

Şi totuşi... Ascult zgomotul avioanelor care trec deasupra Parisului. Nu-mi găsesc somnul... „Tată! Primeşte sufletul meu în mâinile tale!", a spus Iisus pe cruce, înainte de a muri. Aceleaşi cuvinte erau folosite - în limba ebraică - înainte de odihnă. Am rostit şi eu rugăciunea. Am repetat-o de câteva ori. Apoi... am adormit.

PASĂREA ALBĂ DISPĂRÂND ÎN ZENIT

de BARBU CIOCULESCU

Un elegiac al paradisului pierdut, în necurmată căutare a inocenţei dintâi, când frunzele erau pasăre, iar pietrele mărturia unui timp fără scurgere, este Romulus Cojocaru, poet al naturii alienate, ale cărei simboluri le mânuieşte în dezolarea căderii, a încifrării: „Şi eram singur în ecoul dintre/Doi munţi, dintre două linişti/Şi încolţeam în suflet bulgării/De piatră şi inimi însângerate/Şi intram în noapte ca într-o/Peşteră de ghiaţă" (**Uitarea, peşteră de ghiaţă**).

În aşteptarea clipei când muntele va coborî în câmpie, iar păsările vor fi iarbă, rapsodul emite un lung şi unitar lamento, testimoniu al înstrăinării omului modern, atent la ultimele mesaje în a căror dezolare se scaldă: „Unde sunt, mă strig şi mă caut/Printre râuri, câmpii,/Uneori sunt îndepărtat, sunt/În spatele meu şi mă uit/În cel care sunt şi/Nu-l strig şi-l las/Să mă caute, să mă strige/Alteori sunt cel rămas/ nu cel strigat" (**Printre râuri, câmpii**).

O natură frustă, prezentă prin pietre şi bivoli - aceştia ca semn al unui telurism ancestral vital? - soli ai trecerii fără întoarcere - face corp cu poetul, în fapt îl invadează dureros, îl trece virtual din regnul sângelui în cel mineral: „Deodată am auzit cum pietrele,/Bivolii/arborii/Se scufundă în sângele meu,/Deodată devenisem întindere,/Otravă, blestem,/Deodată, deodată/Altcumva mă biciuia sângele/Inimii" (**Deodată**), către încă mai devastatoare translaţii. Dar acestea nutresc însăşi aventura lirică: „Eram lângă iluziile apei/Din care pietrele îşi luau/Rădăcini pentru odihnă./Păsările uitaseră aripile/Lângă râuri/Şi aşteptau să încolţească vântul printre crengi" (**Rădăcini pentru zboruri**).

Dacă pământul este un trup, iar trupul poetului pregătit să schimbe cu pământul, atunci, desigur, frunzele îi poartă cu tristeţe urmele paşilor, recunoscându-l, într-un ceas de lacrimi. Melancolice, dramatice, ritmurile acestui liric matur, cu sunet propriu, liber de jurământul vreunei generaţii şi etern romantic au calitatea cadenţei lor, de un patetism reţinut fulgerat şi de încrâncenări, dar mai adesea fidel codrului eminescian, într-o viziune proprie: „Iarba e o adiere a ochilor, o/Pasăre peste fluvii,/Când nu au înfrunzit pietrele/Şi nici vulturii nu au devenit/Clopote în amurguri." (**Inima pradă vulturilor**). Simbolul dominant revine în aproape toate cânturile: „O, purtam pe umeri şi-n suflet/Vămile frunzelor şi florilor uscate/Care îmi primeau în vise/Cuvintele pe care le simţeam în sânge/Şi pe care nu le-am spus/Niciodată în nopţile triste/în care aşteptam să se arate/Pasărea Albă!"

Dacă acesta este portretul artistului, poate lectorul său să cultive convingerea că l-a cuprins, descifrându-i elegantul/minuscul volum cu coperţi aurite - în format 8/11 -, prinos ecoului fugar al unei bătăi de aripă? Criticul, colecţionar de fişe va deschide şi cartea de proze a lui Romulus Cojocaru, intitulată **Tărăşenii** şi va descoperi acolo un autor realist şi o cu totul altă, foşgăitoare, lume, ai cărei eroi se numesc Fănică al lui Gae, Nuţă Furcoi Făculete zis Prenţu, Ghiţă Cepoi. Şi, totuşi, de la usturoiul de toamnă pe care-l duce în căruţă Nică Teorplan, la bivolii revenitori din poemele dedicate Păsării Albe, există o punte, a purei plăceri estetice, la nivelele ficţionale diferite. Încât nu ne putem mira că peste satul oltenesc de câmpie, mâncat de vrajbe, un copil cu ochi senini a putut zări, într-un amurg secret, Pasărea Albă dispărând în zenit.

Romulus Cojocaru: Pasărea albă, Edit. „Helicon", Timişoara, 1997

UN PRIZONIER AL HIMEREI

de GEO VASILE

Drama nedesăvârşirii pare a prezida viaţa şi poezia lui George Peagu. Informat de fiorul autenticităţii, poetul nu reuşeşte totuşi să evadeze din capcana detaliilor biografice netransfigurate. Prea plinul energetic şi voliţional depăşeşte stadiul de intenţie, operaţia poetică ridicându-se uneori la cota emisiei tulburătoare. Poetul este un meditativ încărcat de toate umorile vieţii şi morţii, dornic de a descifra ultima esenţă a circuitului omului în natură. Om al unor felurite experienţe terestre, dar şi „extraterestre" (ca pilot de încercare) George Peagu este un insomniac, „cal la roata cerului", ce aspiră la idealitatea eroică a lui Saint-Exupéry, „omul care a iubit pământul de sus ca un Dumnezeu". Iscusit în a numi şi individualiza vocile şi efectele ce ţes contrapunctul realului, George Peagu este prizonierul romantic, desuet al **himerei** ţesute din **interstele**. Unele texte se desprind adesea şi trec de formularea sensibilă dar necizelată, ca, de pildă „Şarpele", o reuşită alegorie a timpului şi a destinului nostru vremelnic: „Acest şarpe iese mereu ca/o funie nesfârşită,/cu lăuntrul afară şi merge/cu coada înainte făcând/lumină cu amnarul pe străzile lunii/şi eu întreb:/oare cine taie timpul în bucăţi?" Gesticulaţia protagonistului liric este credibilă mai ales în acreditarea unei tipologii umane ajunse în pragul unor insurmontabile întrebări şi destrămări, în ciuda supralicitării pozei damnaţiunii. Cert este că George Peagu, boem între marii boemi ai generaţiei '70, crede ireversibil în poezie, în **ideea** poetică, reuşind să-şi convingă cititorii ca de pildă, în această micro-geneză: „Şarpele/coboară din cer spre pământ/drept cravata lui Dumnezeu?/N-ai observat? Copiii/îl trag de coadă cum/tragi de

funie un clopot şi/ de-aceea se clatină cerul/şi cad pe pământ toate câte/se văd: copaci/râuri, munţi şi femei./Unii spun că de-acolo/ cad şi otrăvuri dar/Eu nu ştiu..." Poetul este un autodidact ce-şi ratează sfârşitul poemelor, dar compline şte lipsa lecturilor prin accesul la misterul **rodniciei**, ca funcţie siderală şi divină. El ştie să construiască fertil şi testamentar în jurul unei idei poetice („Genunchiul"), să definească lapidar şi memorabil subtila plămadă a creatorului ce metabolizează exterioritatea lumii de foc şi istorie. Fără a emite pretenţii de hipersincronizare cu poezia care se scrie **azi**, George Peagu preferă să fie fidel propriilor obsesii, riscând uneori să nu acopere poetic gravitatea etică asumată. În ciuda agresiunilor de tot felul, inclusiv ale limbajului deghizat în complicate enunţuri eseistice, George Peagu este un poet mărturisitor ce, în virtutea trainicei sale febre morale, nu pregetă să învinuiască însăşi dumnezeirea ca parte în eterna dispută OM - CER, MATERIE-IDEE. Nesfârşitul purgatoriu de suferinţă şi rebeliune bine temperată din „Interstele" face parte din antrenamentul spiritual al unui poet ce crede cu dostoevskiană disperare în **jocul secund** al poeziei, zadarnică şi iluminantă deopotrivă.

*George Peagu. **Interstele**, Ed. Eminescu, 1997, 76. p. Coperta: Daniel Nicolescu. Il. copertei: Henri Michaux*

BUCUREȘTII ȘI PROVINCIA ÎN DECENIUL PATRU

de VLAICU BÂRNA

Scriitori și reviste în capitala României Mari

- *Ciclul în preajma Revoluției de C. Stere*
- *Antologia poeților tineri - un mic eveniment în epocă*

Până la radio și televiziune, legăturile între Capitală și orașele din țară nu erau altele decât presa cotidiană, cea periodică și rarele ocazii când un reprezentant al puterii, ori un om de cultură, venea de la centru să conferențieze pe o temă dată. Înainte chiar de Marea Unire, aceste contacte prin persone erau menite să-și poarte nobilele lor mesaje, cum a fost vizita lui Iorga și apoi a lui Ionel Brătianu în Ardeal, prezența lui I. L. Caragiale la serbările Astrei de la Blaj sau cele trei zile cu popasurile lor, pe care C. Stere le-a petrecut în drum spre Iași, Sibiu și Arad. După 1918 noua structură de stat a României Mari s-a impus uimitor de repede și viața parlamentară a selectat o primă luare de contact între aleșii națiunii, ca fenomen al formării și funcționării întregului. Circulase intens și înainte, în ziarele de peste munți, lozinca lansată de Slavici că **Soarele de la București răsare**, dar acum această situație era legalizată istoric. Centrul universitar București stabilise și alte noi legături, cu toate direcțiile de pe harta noii țări, prin tinerii dornici de învățătură care veneau aici să se instruiască. În rândul acestora apucasem să cunosc Capitala, în anii de la începutul deceniului patru, când viața parlamentară era în plin avânt și libertatea presei neîngrădită.

Scriitorii maturi și consacrați ai provinciei în acel timp, Mihail Sadoveanu și Ion Agârbiceanu, care trăiau la Iași și la Cluj, își găsiseră încă demult editori la București. **Șoimii** lui Sadoveanu apăruseră la **Cartea Românească** din Capitală iar **Arhanghelii** lui Agârbiceanu la editura **Alcalay** din vecinătatea acesteia. Tot la Cartea Românească erau tipăriți în primii ani după întregirea țării și tinerii scriitori care-și făcuseră numele în provincie ca Lucian Blaga, Ionel Teodoreanu și G. Topârceanu.

În acel prim deceniu cunoscuseră o perioadă de fericite însămânțări și publicațiile literare. Pomenim doar câteva dintre cele apărute la București: **Sburătorul** lui E. Lovinescu, **Contimporanul** lui Vinea, **Cetatea literară** a lui Camil Petrescu, **Viața literară** a lui I. Valerian.

Pe lângă acestea **Adevărul literar și artistic** și **Universul literar,** apăreau cu regularitate ca săptămânale ale celor două mari edituri de presă, **Adevărul** și **Universul**. Fiecare din cele enumerate mai sus își avea un cerc de colaboratori și mulți dintre ei erau din afara Bucureștilor. Dacă o colaborare putea fi trimisă prin poștă, autorii ei veneau și personal să-și întâlnească confrații la redacții sau la cafenea. Cenaclul Sburătorul și cenaclul lui Mihail Dragomirescu de la **Convorbiri critice** și apoi ședințele de la Institutul de Literatură ale aceluiași erau și ele adrese căutate de literații provinciei. În provincie își avuseseră catedrele, la început ca profesori secundari, și criticii Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu. Din generația acestora și tot din provincie, venea și figura simpatică, ușor prețioasă, a poetului Mihai Moșandrei, totdeauna elegant, ca scos din cutie. El cobora la București, cam de două ori pe trimestru, din Câmpulungul său muntenesc unde profesa avocatura și ducea o existență de mic boiernaș de țară, pasionat de vânătoare și de creșterea câinilor de rasă. Adresele pe care le onora în Capitală erau sediul Sburătorului la locuința lui E. Lovinescu și masa lui Ion Barbu de la o cafenea sau de la alta, având grijă să-ți spună de fiecare dată când te întâlnea cât de bun prieten îl are el pe autorul **Jocului secund**. O dată l-am întâlnit pe Calea Victoriei, foarte zorit să ajungă la aeroport; zbura la Londra să prezinte la concurs un câine de rasă crescut de el.

În afară de cafeneaua **Capșa** și de braseria **Corso**, localuri abilitate pentru frecvența scriitorilor, mai existau în oraș o seamă de localuri centrale unde aceștia își făcuseră vad. Erau cafe-urile Wilson, High Life, Elita și Elisee. La High Life de pe bulevardul Elisabeta am făcut într-o zi cunoștință cu L. T. Boga, moldovean dintre Prut și Nistru, care mi-a cerut colaborarea la o revistă intitulată **Pagini Basarabene** în ale cărei coloane întâlneai și semnături din București. Cu aspecte din viața Basarabiei tocmai apăruse atunci o carte de succes, a tânărului prozator George Doru Dumitrescu, bine primită și de critică. Se chema **La fetița dulce** și purta subtitlul **Jurnal basarabean**. Iar la Teatrul Național, se juca piesa **Râpa**, autor un tânăr basarabean, Baculea, care frecventa cenaclul Sburătorul.

În deceniul patru se poate spune că toate provinciile țării pivotau pe încărcătura mediatică a Capitalei, radioul figurând drept cel mai eficient mijloc. Cine scotea o carte în alt oraș, se simțea obligat s-o prezinte și redactorilor de aici.

Tot în prima parte a deceniului patru a fost scrisă și tipărită la editura **Adevărul** opera pe care ne-a lăsat-o cel mai mare scriitor al Basarabiei. Este valorosul ciclu de romane **În preajma revoluției** al lui Constantin Stere, în șapte volume. Autorul trăia pe atunci la Bucov, în apropierea Ploieștilor, unde își administra o mică moșie, dar venea des la București, locuind la Hotelul Athenee Palace. În holul acestui hotel l-am recunoscut pe marele scriitor cu doi ani înainte de moarte, în făptura firavă a unui bătrânel îmbrăcat corect într-un costum maron, cu o crinieră învolburată și priviri în care pulsa energie.

În deceniul patru se poate spune că toate provinciile țării pivotau pe încărcătura mediatică a Capitalei, radioul figurând drept cel mai eficient mijloc. Cine scotea o carte în alt oraș, se simțea obligat s-o prezinte și redacțiilor de aici. Astfel, de la Cluj venise profesorul Octavian Șireagu cu antologia **Noua lirică ardeleană** iar de la Cernăuți ne era semnalată o altă listă de autori lirici publicați în volum și grupați în cenaclul **Iconar**. Oaspeți ai Capitalei, în răstimpuri, îi știam și pe clujenii D. D. Roșca și Grigore Popa, profesori de filozofie și prieteni ai lui Blaga, sau pe profesorul Ion Chinezu, universitar activ, care conducea acolo revista **Gând românesc** unde debutase tânărul prozator Pavel Dan.

Un eveniment al anului 1934 a fost apariția la București a **Antologiei poeților tineri** scoasă de Zaharia Stancu, cuprinzând 55 de autori și de chipuri desenate de Margareta Sterian și cu o postfață de Ion Pillat. Ca autor al **Antologiei** fusese anunțat și Pillat lângă Zaharia Stancu, dar el s-a retras ulterior din cauza unui mic scandal cu doi sau trei din autorii expurgați de cel din urmă. Se cita între excluși numele lui Matei Alexandrescu, care ocupa atunci un post de comisar la Prefectura poliției din Capitală, Stancu susținând că termenii polițist și poet se resping. În Antologie figurau pe lângă numele consacrate din publicațiile bucureștene și poeți aparținând tuturor provinciilor.

Între bucureșteni fusese antologat ca poet și Eugen Ionescu, care în clipa apariției cărții era criticul cel mai virulent și mai temut prin ceea ce publica în mod curent în ziarul **Facla** și în reviste. Poezia lui Ionescu anticipa moda desenului naiv, copilăresc, a plasticilor de mai târziu. Iată o probă din poemul **Suvenir**: Aiurit/și aburit/Cum eram/tot mă iubeam./În strachină nătâng/împlântam piciorul stâng/și nu călcam deștept/nici cu piciorul drept.

Făcuse vâlvă la cafenea și precizarea, din nota autobiografică a lui Dan Botta, din Antologie, care se declara: **corsican prin mamă.** Se citau și niște versuri ale aceluiași din poemul **Cantilenă**, reprodusă în carte, un fel de mioriță în stil barbist a cărui expresie glosa în felul următor:

Turma nici sublimă
Nici savantă ci
Oaia unanumă
Clară ca de zi

Antologia aduna, între coperțile ei, pe poeții cei mai cotați ai momentului, de la Simion Stolnicu și Virgil Gheorghiu la Eugen Jebeleanu, Ștefan Stănescu și Emil Gulian. Apăreau aici, cu soliloqviile lor distincte, și trei poete: Maria Banuș, Raymonde Han și Sanda Movilă. Dar și un meșteșugar de stele mai rar întâlnit în publicații cum era Const. Lucreția Vâlceanu care scria astfel:

Pârvu a izbutit o stea ca un prosop.
Gerul intrase ca un bivol în baltă.
Noaptea e înaltă:
Mâna lui Pârvu cel mult cât un plop.

Sunet foarte personal și distinct în lirica timpului, poezia lui Const. Lucreția Vâlceanu n-a fost niciodată adunată într-un volum.

Dar pentru a schița o imagine de adâncime a deceniului patru vor trebui căutate și puse în lumină spiritele care au format ceea ce s-a numit Asociația Criterion, o generație de aur, devenită pulbere.

cinema

MINERII ERAU NIŞTE BLÂNZI GRĂDINARI

de MANUELA CERNAT

Mă stupefiază nonşalanţa cu care foştii guvernanţi de până mai ieri pun eşecul neadmiterii noastre în NATO pe seama erorilor de tactică şi strategie politică ale actualei puteri. Mă înspăimântă cinismul cu care uliii de ieri fac astăzi pe porumbeii. Inocenţi, imaculaţi, mimează mirarea indignată. Cu cinism, continuă să tragă sfori din umbră, pentru a-şi face uitate crimele. Dosarele mineriadei din iunie '90 încă n-au fost deschise, deşi o planetă întreagă s-a înfiorat de groază privind pe micile ecrane dezlănţuirea bestială a ortacilor lui Iliescu şi Roman.

Amintirea acelor clipe de coşmar ale naţiunii române am regăsit-o până şi într-un film european de mare succes, comedia bufă **Krapaciuk**, co-producţie franco-belgiano-spaniolă, semnată de un regizor argentinian, Enrique Gabriel Lipshcutz. Subiectul este simplu şi cu atât mai irezistibil. În capitala Franţei, doi muncitori sezonieri est-europeni care doresc să se reîntoarcă în patria lor, Republica Independentă Prajevitza, se duc la gară să-şi cumpere bilet de tren. Numai că ordinatorul gării comunică sec: *„Prajevitza nu există". Cum nu există*? protestează indignaţi Celovek şi Poni. Există. Are munţi frumoşi - Munţii Krapaciuc -, are capitală, are imn, ambasadă, ba chiar şi Preşedinte. *„Noi foarte mândri de cultura şi tradiţiile noastre, la noi democraţie solidă, la noi foarte bun President, Pârvu, cum n-aţi auzit de el?"*.

În film, cei doi eroi vorbesc o limbă imaginară, amestec hilar de cuvinte cu rezonanţă slavă şi, uneori latină. Prezenţa lor îi enervează şi deranjează pe occidentali. Cu atât mai mult cu cât peripeţiile nefericiţilor sezonieri din răsăritul continentului coincid cu o conferinţă Est-Vest la nivel înalt. Nimerind întâmplător pe coridoarele conferinţei, sunt luaţi drept spioni sovietici. Scandalul ia proporţii. Serviciile secrete franceze se mobilizează. Cei doi se ascund într-un cartier de emigranţi săraci. Purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe francez apare pe micile ecrane şi acuză *„iresponsabilitatea unei anumite părţi a presei care încearcă să destabilizeze ordinea de drept"* *„Ştim, ştim* - replică enervat prezentatorul emisiunii de ştiri - minerii români erau nişte blânzi grădinari!"

Până la urmă, plictisite de tevatura creată de „toate ţările astea cu probleme de frontieră... Lituania... Moldova", autorităţile conchid: *„Prajevitza este probabil o republică ambulantă. Dacă ţara nu există, nici oamenii acestei ţări nu există. Clar?"* Clar.

Pentru noi, spectatorii din această parte a continentului, devenită de câtăva vreme o **anumită parte** a Europei, minunata parabolă a nefericiţilor Celovek şi Poni picură mulţi stropi amari în spuma comediei bufe. Străini într-o lume grăbită, egoistă şi mai ales speriată de prezenţa lor ca reprezentanţi ai unor ţări care deranjează echilibrul geo-politic prestabilit, cei doi prajeviţieni tânjesc după o patrie care nu figurează în ordinatoare pentru că nimeni nu vrea să aibă habar de ea.

Autorilor morali ai mineriadei din iunie '90, le-ai recomanda să vadă zilnic această comedie pentru a-şi aminti că ei şi nu altcineva au anulat şansele de intrare în NATO a României, spulberând cu bâtele minerii capitalul de simpatie al Occidentului şi perseverând şapte ani după aceea în Krapaciukizarea României.

teatru

«MANUAL PENTRU CULTIVAREA SINELUI...»

de MARIA LAIU

După 30 de ani de la apariţie, avem posibilitatea de a citi în limba română cartea lui Peter Brook, „Spaţiul gol" ce, paradoxal, a fost „de căpătâi" atâtor generaţii de studenţi fără ca ea să existe cu adevărat în vreo bibliotecă universitară, aşa cum s-ar fi cuvenit.

Acum, prin grija unui „gest recuperator" al Editurii UNITEXT (cum îl numeşte Marian Popescu într-un interviu) cartea aceasta - însumând patru prelegeri pe teme teatrale - poate, în sfârşit, ajunge pe masa noastră de studiu.

Pentru cei care nu vor avea curiozitatea s-o răsfoiască măcar, editarea unui volum de specialitate după atâta vreme de la apariţia sa în limba engleză, poate părea cel puţin bizară. Doar pentru ei! Pentru că, la o lectură oricât de sumară, vom observa că „Spaţiul gol" nu a fost în nici un fel atinsă de timp, însemnând, şi astăzi, după cum mărturiseşte George Banu în prefaţa scrisă special pentru acest eveniment, un „manual pentru cultivarea sinelui".

Titlurile prelegerilor/capitolelor sunt penetrante şi au intrat de mult în conştiinţa oamenilor cu preocupări apropiate universului teatral: **Teatrul Mort**, **Teatrul Sacru**, **Teatrul Brut**, **Teatrul Imediat**. Dincolo de ele vom descoperi, însă, o atentă radiografiere a acestei arte atât de fragile şi, în acelaşi timp, fără de moarte. Chiar dacă exemplele sunt ale vremii de atunci, adevărurile cuprinse între file se dovedesc şi astăzi valabile. În plus vorbindu-se despre opere fundamentale din domeniul teatrologic, dramaturgic, spectacologic - aşadar nu necunoscute nouă - avem şansa să rememoram o perioadă ce a schimbat în profunzime întreaga gândire teatrală. Densitatea de informaţie a fiecărei pagini devine tulburătoare şi prin modalitatea atrăgătoare a expunerii: Peter Brook este un partener de discuţie şi nicidecum un conferenţiar ermetic, plicticos, greu digerabil. Frazele sunt limpezi, încărcate cu consideraţii viabile ce ne dau nouă impresia că le-am mai citit undeva, cândva. În plus, se ating, cu uşurinţă, toate straturile constitutive ale fenomenului teatral: de la dramaturgie, regie, scenografie, actorie, critică, până la public - demonstrând indestructibilitatea legăturilor lor.

Întorcându-ne la prima conferinţă (**Teatrul Mort**), - nu pot să nu ne impresioneze adevărurile stranii şi general valabile ale unei stări de fapt, prin evaluarea pericolelor ce pândesc în fiece clipă creaţia dramatică: „Capcana mortală - spune Peter Brook - e atunci când sunt despărţite adevărurile eterne de variaţiile superficiale". În completarea acestei definiţii cu valoare de maximă se aduc exemple edificatoare pentru fiecare element ce concură la realizarea unui spectacol, se fac diferenţieri tipologice, se dau sfaturi: „Într-un Teatru Viu, începem în fiecare zi repetiţiile punând la încercare descoperirile de ieri, gata să acceptăm că adevărata piesa iar n-am înţeles-o. Teatrul Mort, însă, abordează clasicii din punctul de vedere că cineva, odinioară, a aflat şi a definit cum ar fi făcută piesa": „Un spectacol se fixează... - dar în ziua în care e fixat, ceva invizibil începe să moară". „Pe măsură ce avansează în carieră, actorul începe adesea să facă roluri care sunt tot mai asemănătoare. E o poveste nenorocită şi excepţiile nu fac decât să estompeze adevărul". „Arta actorului e, într-un fel, cea mai exactă dintre toate şi, fără o şcoală constantă, actorul se va opri la jumătatea drumului"; „De pildă, un critic serveşte întotdeauna un teatru când vânează incompetenţa"; „Criticul viu este acela care şi-a formulat în mod clar pentru el însuşi ce ar putea fi teatrul şi care e suficient de curajos să-şi riişte această perspectivă de câte ori participă la un eveniment teatral"...; „Un dramaturg e obligat de chiar natura dramei să intre în spiritul opoziţiei personajelor. El nu e un judecător, e un creator, şi dacă prima sa încercare în dramă priveşte doi oameni, indiferent de stil, el e obligat să le dea viaţă şi s-o trăiască împreună cu amândoi"; „... regizorul mort foloseşte formule vechi, metode vechi, efecte vechi, începuturi şi sfârşituri de scene din propriul stoc. Şi asta se referă şi la partenerii lui, scenograful şi compozitorul, dacă nu pornesc de fiecare dată la drum de la nimic, de la întrebarea deşartă şi în acelaşi timp adevărată: de ce costume, de ce muzică, în ce scop?"; „Dacă un teatru bun depinde de un public bun, atunci fiecare public are teatrul pe care îl merită".

Definind alte tipuri de teatru: **Teatrul Brut**, **Teatrul Sacru**, **Teatrul Imediat**, nu putem să nu constatăm teama creatorului de a cădea prizonier unei anumite certitudini; de aceea Peter Brook va încerca mereu să se detaşeze de o anume formulă, chiar dacă va rămâne continuu atras de „teatrul sacru" şi întotdeauna captivat de „teatrul brut" pentru că cel din urmă, consideră autorul, „a salvat întotdeauna situaţia". Diferenţa fundamentală dintre **teatrul sacru** şi **teatrul brut** este aceea că în timp ce primul presupune „o acţiune de durată", cel din urmă poate interveni „de urgenţă": „A face ceva în condiţii aspre «brute» e ca o revoluţie, pentru că tot ce îţi cade în mână poate deveni o armă".

Capitolul dedicat **Teatrului Imediat** se deschide cu o dureroasă remarcă: „în societate, în general, rolul artei e nebulos. Cei mai mulţi dintre oameni ar putea trăi perfect fără nici un fel de artă, şi chiar dacă ar regreta absenţa acesteia, asta nu-i va împiedica să trăiască normal".

Citind astăzi acest mic îndreptar, nu putem să nu recunoaştem generozitatea Editurii UNITEXT şi a traducătorului Marian Popescu de a pune în circulaţie o carte fascinantă, adresată oricărui om de cultură şi nu doar specialistului. De aceea dorim să încheiem cu un citat din prefaţa lui George Banu, ce justifică, încă o dată alegerea făcută:

„Departe de iluzii, atent să surprindă adevărul, atât al teatrului, cât şi al istoriei, Brook nu s-a înşelat. Şi astăzi, fără să efectueze revizuiri dureroase sau mutilări indispensabile, el ar putea să semneze din nou SPAŢIUL GOL".

BIZANTINOLOGIE PE VIU

de GRETE TARTLER

Concertul formației de cameră Collegium Byzantinum (Aachen-Aix la Chapelle), care și-a propus promovarea muzicii bizantine în Europa, a adunat sub titlul „Un mileniu de muzică bizantină română" un mănunchi de cântece liturgice (transcrise din neume de bizantinologii I. D. Petrescu, Grigore Panțâru, Gh. Ciobanu, Sebastian Barbu-Bucur), lucrări care n-au mai răsunat până acum pe scena Ateneului: „Toiag din rădăcina lui Iesei" și „Astăzi Hristos în Vitleem" de Filotei sin Agăi Jipei (sec. 18), „La râul Vavilonului" de Grigore Protopsaltul (sec. 19), „Aliluia" de Eustatie Protopsaltul de la Putna (sec. 16), madrigale, motete și colinde (unele prelucrări) de Mircea Valeriu Diaconescu (Aachen). Reînnodând tradiția firului de aur oriental, pe care Europa l-a părăsit încă din secolul al patrulea, când Orientul nu s-a mai înțeles cu Occidentul, readucând la lumină idealul ascetismului și al extazului, muzicienii din Germania și Franța (Michaela Ionesco, Maria Dagny Wenberg și Mircea Duțescu) au atras, în fond, atenția asupra valorilor naționale, știut fiind faptul că după Bizanț a început înflorirea civilizațiilor naționale. Imnologia liturgică a acestei perioade, remarcabilă prin forță și originalitate, a fost dublată de cantilenele epice populare, care au străbătut Evul Mediu (deși, datorită „războiului icoanelor", când multe mânăstiri au fost distruse, multe biblioteci prădate, nu s-au păstrat manuscrise dinaintea „restaurării ortodoxe"). După o „perioadă de tranziție" în secolul al XIII-lea, perioadă în care a fost introdusă notarea exactă a intervalelor muzicale, și după o ultimă renaștere (între 1282-1453), în care deasupra scrierii apăruseră semne suplimentare în cerneală roșie, asemănătoare indicațiilor moderne (legato, staccato, sforzando etc) muzica - la fel ca și arta sau literatura bizantină - s-a pulverizat în nenumărate mici drumuri sclipitoare, majoritatea încă neinvestigate. Descifrarea lor s-a făcut relativ recent, în primele decenii ale secolului nostru. La început se vorbea despre rigiditatea bizantină - prejudecată dispărută total după ce „cheia" neumelor a fost găsită și imnologia a început să fie receptată ca o îmbogățire a imaginii medievale: uimitoarea știință de a produce, prin mijloacele cele mai simple, nenumărate variabile ale unei fraze. Stilul irmologic (din ode și canoane), cel stiheraric (din tropare) și cel asmatic, sau melismatic, sau calofonic (psaltic, bogat ornat, din care s-a dezvoltat interpretarea de coloratură) au însemnat o adevărată relevație pentru muzicieni și melomani. Forța dramatică și emoțională a acestor melodii readuce la viață măreția unui imperiu mereu impresionant.

CĂRȚI, LANSĂRI, SPECTACOLE

●Romanul „Hotel Europa" al scriitorului român Dumitru Țepeneag, publicat simultan în 1996 la Paris și București face parte dintre cele 10 selecționate pentru Premiul de literatură europeană „Jean Monnet".

Semnalăm că din juriul acestui premiu face parte și scriitorul de origine română Virgil Tănase.

●De curând a avut loc întâlnirea Ministrului Culturii, domnul Ion Caramitru, cu directorii uțiilor de spectacole și cu oamenii de artă.

În cadrul întâlnirii au fost discutate Statutul artistului în România și elemente de reformă privind instituțiile de spectacole.

●Ambasada Braziliei în România a vernisat expoziția marelui grafician Marcel Chirnoagă. Printr-o fericită coincidență, a fost de față una dintre cele mai mari personalități politice și culturale ale Braziliei, scriitorul și primul președinte ales democratic după decenii de regim autoritar, José Sarney, care și-a lansat romanul intitulat „Stăpânul mării", editat de Fundația Culturală Română, în traducerea Micaelei Ghițescu.

Intelectual de marcă, José Sarney, a fost președinte al Braziliei între 1985-1990, reconstruind și consolidând instituțiile democratice ale țării, inspirând și inițiind elaborarea unei noi Constituții și, cu o dimensiune vizionară, concepând și punând în operă MERCOSUL, organism economic a cărui activitate plină de succes a devenit un model al cooperării regionale.

Scriitor, gânditor și practician al politicii, el este una dintre cele mai mari personalități ale lumii latino-americane.

● La 28 iunie 1997, a avut loc în Tazlău, jud. Neamț, sub patronajul fundației I. I. Mironescu, „Parada portului popular", admirându-se costumele populare, păstrate ca niște acte de identitate în lăzile de zestre ale bunicilor. Cu acest prilej și-au lansat cărțile Lucian Strochi - romanul „Cicatricea", preot Gh. Vartolaș „Mănăstirea Tazlău" și Gh. Braescu - „Folclor literar - din județul Neamț". Formațiile de muzică populară și dansuri ale Liceului Pedagogic din Piatra-Neamț și căminelor culturale din Tazlău și Borlești au prezentat un program artistic în fața unei numeroase asistențe. Profesorul Gh. Blaga, președintele fundației, a remarcat apariția numărului 3 al revistei literare „La Tazlău", publicație despre lumea uitată a satului românesc, din titlurile căreia menționăm: „Amintiri despre I. I. Mironescu", „Vremuri și oameni", „Elogiul satului românesc", „Ceahlăul-Muntele rege al Moldovei" și versuri de Nicolae Sava, Brândușa Drăgușanu și Cezar Țucu-Tazlău.

●La Casa Armatei din Constanța a avut loc, sâmbătă 14 iunie a.c., o dublă lansare de carte: „Crăiasa luminii", povești, Casa Omnia Cartexim, București 1997, și „Poeme în liniștea frunzei", Lotus Foto, București 1997. Au prezentat scriitorii Ananie Gagniuc, comandantul Cercului Militar, și Sorin Roșca, redactor la revista „Tomis".

●Publicată de Editura NEMIRA, noua carte semnată de Silviu Brucan **Dialectica politicii mondiale** este destinată tuturor categoriilor de cititori, dar și specialiștilor. Privită ca un manual, ea oferă instrumentele pentru înțelegerea evenimentelor internaționale, pentru aprecierea lumii contemporane și a situației în care se află România.

Ideea de bază a cărții poate fi sintetizată astfel: *secolul XXI va fi dominat de formarea unor comunități mai largi decât statul național*, proces de integrare care a și început în Europa. Autorul examinează premisele integrării, elementele ei și, evident, pune întrebarea „Cine integrează pe cine?", pentru a ajunge la cheia problemei: *puterea națională*.

În partea finală a cărții, intitulată „Viitorul relațiilor internaționale", sunt identificate megadirecțiile lumii în secolul următor, este oferit un model de prognoză globală și se propune un nou tip de organizație care să ia locul ONU: „Autoritatea Mondială".

Dialectica politicii mondiale a fost lansată joi, 10 iulie, la Cercul Militar București, în prezența a numeroase personalități din sfera politică, economică și culturală.

BIBLIOTECA NOASTRĂ

● **Replici din burta lupului** (S. Damian), eseuri, ed. Du Style, preț neprecizat.

● **Întregul și fragmentul** (Tudor Vianu - ediție de Henri Zalis), restituiri, ed. Fundației Culturale Române, preț neprecizat.

● **Maj Desnuda** (Dana Gheorghiu), proză, ed. Amarcord, preț neprecizat.

● **Absolut din întâmplare** (Maria Pop), teatru (vol. 1 și 2), ed. Persona, preț neprecizat.

● **Punte de smarald** (Doina Antonie), versuri, ed. Akademos, 5000 lei.

● **Un martor în plus** (Amelia Pavel), memorii, ed. Du Style, preț neprecizat.

● **Memoria semnelor** (Mihai Antonescu), întrebări despre îngeri și sfinți, ed. Calende, preț neprecizat.

● **Freamăt și cleștar** (Eugenia Faraon), versuri, ed. Haiku, 2000 lei.

● **Drumuri în noi** (Adriana Weimer), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.

● **Rastel pentru dezamăgiri provizorii** (Viorel Florin Costea), versuri, ed. Athena, preț neprecizat.

● **Cuvinte sărutate de îngeri** (Paulina Popa), versuri, ed. Emia, preț neprecizat.

● **Ce mai e nou cu apocalipsa** (Radu Ulmeanu), versuri, ed. Helicon, 3800 lei.

● **Interior cu vultur** (Ecaterina Negară), versuri, ed. Gnosis, preț neprecizat.

● **Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade** (Doina Ruști), dicționar, ed. Coresi.

● **Poeme de tranzit** (Maria Anasandu), versuri, ed. Punct, 8000 lei.

● **Dulcea povară** (Ion Radu Zăgreanu), versuri, ed. Macarie, preț neprecizat.

● **Constantin Noica și aventura facscimilării manuscriselor eminesciene** (Valentin Coșereanu), jurnal, ed. Muzeului Literaturii Române, preț neprecizat.

MEDELLIN - TRIUMF ȘI SUPRAVIEȚUIRE

de NICOLAE PRELIPCEANU

Pentru cel care a călătorit „din fragedă pruncie" pe hărțile lumii, ideea de a pune piciorul tocmai în Columbia poate genera un grav moment de dezechilibru: deodată alte proiecte și priorități dispar, ca ascunse de vreo Cordilieră a Anzilor celor înalți. Dacă orașul unde trebuie să ajungă e Medellín, apar puținele și incompletele informații care fac din lumea aceasta, în ochii ei însăși, ceea ce, de fapt, nici nu e. Capitala drogurilor, fotbalistul împușcat în plină stradă Pablo Escobar și cam atât, un fel de totalitarism informațional.

Dar: la Medellín se desfășoară, de 40 de ani, în fiecare august, sărbătoarea florilor. Vreo 500 de munteni coboară, purtând în spinare coșuri enorme încărcate cu flori specifice zonei de unde vin. Are loc, pe străzile orașului de circa trei milioane de locuitori, o defilare a purtătorilor acestor poveri multicolore. Și totuși, turismul nu funcționează aici, poate și din cauza gherilelor FARC, ce apar și dispar în cele mai neobișnuite locuri, uneori luând în stăpânire sate, zone întregi aflate la numai câțiva kilometri de capitala țării, Santa Fé de Bogotá.

La Medellín, capitala vastei regiuni Antioquia, apar nu știu câte reviste de poezie, scoase cum dificultăți, cu mi-a mărturisit codirectorul uneia, poetul John Sosa, dar care totuși apar. Revista lui, **Punto Seguido (Punct continuu)**, apare o dată pe an, din cauza - cunoscută și la noi - a banilor, și cuprinde, pe cât posibil, în puține, elegante pagini, poezie și informație despre poezia lumii. La Universitatea Pontificia Bolivariana, apare trimestrial revista de poezie **Misterio Eleusino**, din comitetul editorial al căreia face parte și unul dintre poeții cei mai tineri pe care i-am întâlnit la Medellín: Juan Diego Tamayo. Și **Misterio Eleusino** are o prezentare grafică elegantă, cuprinsul fiind alcătuit din texte poetice, eseuri, interviuri.

Am lăsat la urmă revista PROMETEO, în jurul căreia se dezvoltă, în timp, Corporación PROMETEO. Revista și grupul din jurul ei constituie nucleul de organizare a Festivalului Internațional de Poezie de la Medellín, ajuns - în iunie anul acesta - la a șaptea ediție. Apare de șase ori pe an, iar numărul 47-48, cel pe care l-am primit la sosirea mea în orașul florilor, cum i se mai spune Medellín-ului, cuprinde poemele celor care urmau să ia parte la ediția de anul acesta a festivalului: Egito Gonçalves (Portugalia, n. 1920), José Craveirinha (Mozambic, n.1922), Jean-Clarence Lambert (Franța, n. 1930), Pavel Gruşko (Rusia, n. 1931), Ante Popovski (Macedonia, n. 1932 - care n-a venit însă), Marosa di Giorgio (Uruguay, n. 1932), Rodolfo Alonso (Argentina, n. 1934), Giuliano Scabia (Italia, n. 1935), Dalia Ravikovitch (Israel, n. 1936, absentă), Eugenio Montejo (Venezuela, n. 1938), Bernard Noël (Franța, n. 1938, absent), Yao Shanbi (China, n. 1939), Lorenzo Aillapán Cayuleo (Chile, n. 1940), Sutardji Calzoum Bachri (Indonezia, n. 1941), Asok Vaipeyi (India, n. 1941), subsemnatul, n. 1942, Tendo Taijin (Japonia, n. 1943), Raúl Hanao (Columbia, n. 1944), Elsa Cross (Mexic, n. 1946), Blanca Wiethuchter (Bolivia, n. 1947), Joachim Sartorius (Germania, n. 1946, absent), Paul Dakeyo (Camerun, n. 1948), Jean Portante (Luxemburg, n. 1950), T. O. (Australia, n. 1951), Santiago Mutis Durán (Columbia, n. 1951), Norberto Codina (Cuba, n. 1951), Fernando Rendón (Columbia, n. 1951), Aufrasio Guzman (Columbia. n. 1951), Peter Boyle (Australia, n. 1951), Giovanna Pollarolo (Peru, n. 1952), Guillermo Martinez Gonzalez (Columbia, n. 1952), Ersi Sotiropoulou (Grecia, n. 1953), Claude Darbellay (Elveția, n. 1953), J. Arturo Sánchez (Columbia, n. 1954), John Jaime Sosa (Columbia, n. 1953), Fernando Linero (Columbia, n. 1957), Orlando Sierra (Columbia, n. 1959), Jorge García Usta (Columbia, n. 1960), Ji Di Ma Jia (China, n. 1961), José María Zonta (Costa Rica, n. 1961), Jorge Reichmann (Spania, n. 1962), Weydson Barros Leal (Brazilia, n. 1963), Birgitta Jonsdottir (Islanda, f. a.), Don Paterson (Scoția, n. 1963, absent), Monique Facuseh (Columbia, n. 1964), Wilson Frank (Columbia, n. 1964) și Juan Diego Tamayo (Columbia, n. 1968). În afara acestora, după cum se poate citi, poeți din toate continentele și de toate vârstele, poetul spaniol Alvaro García, sau poetul congolez Kama Kamanda, refugiat din cauza lui Mobutu, din 1977, în Europa, unul dintre cei care s-au bucurat de cel mai mare succes la de altfel generosul public din Medellín. Revenind la PROMETEO, revista e condusă de poetul Fernando Rendón, care este și președintele Comitetului de organizare a Festivalului (ajutat de Angela García și Gloria Chvatal). În paralel cu festivalul, au loc conferințe și ateliere la așa zisa școală de poezie. În cele nouă zile cât a ținut Festivalul de la Medellín, s-au desfășurat nu mai puțin de 40 de spectacole de poezie, în teatre, parcuri, universități (sunt șase în tot orașul), stații ale metroului aerian, la Grădina Botanică, în piețe, case de cultură, în orașele-satelit și chiar undeva, în creierii munților, la Don Matias. Pretutindeni, un public cel puțin cald, dacă nu chiar întotdeauna entuziast, trăind lecturile poeților.

Dar la Medellín se țin recitaluri de poezie tot anul. Librării, teatre, cafenele organizează împreună astfel de lecturi periodice, ba chiar, unele, editează și caiete cu textele care se citesc. La Teatro Fanfarra, noaptea, după o lectură amplă a unora dintre poeții festivalieri, dintre care poezia sonoră a olandezului Jaap Blonk a trezit și morții, stăteam împreună cu poetul Jairo Guzmán la ultima bere, când patroana librăriei Otro Cuento (aveam să aflu asta mai târziu) s-a introdus în discuție prin propoziția, șocantă, să recunoaștem, „ăsta-i orașul lui Cioran", și în cele din urmă ne-a oferit caietul de versuri ale lui Orlando Gallo Isaza - **El huesped ingrato**, scos cu prilejul unei astfel de lecturi.

Am fost mereu întrebat, acolo, despre Marin Sorescu, iubit și admirat de medellinezi, dar și de mulți alți poeți din celelalte orașe, țări, continente.

Trebuie spus, măcar la sfârșit, că Festivalul Internațional de Poezie a apărut la Medellín pe un teren propice, pregătit de poeții, nu puțini și foarte interesanți, ai acestui oraș din valea Aburra, cocoțat pe versanții munților din jur până la înălțimi la care, la noi, pasc turmele mioritice.

Poeții lui Prometeu

fernando rendon

*Născut în 1951, poetul Fernando Rendon este fondatorul și directorul revistei PROMETEO și al Festivalului Internațional de Poezie de la Medellín. A publicat volumele de poeme: **Contrahistoria** (1986), **Bajo otros soles** (Jos alți sori, 1990) și **Canción en los campos de Marte** (Cântec pe Câmpul lui Marte, 1993). Poet reflexiv și revoltat, abordând o poză ce amintește pe aceea a romanticilor, chiar dacă forma poemelor e cea a zilelor noastre.*

Ca un nor

Turiștii călătoresc
în turme ample
privind uimiți
monumentele.

Traversează curajoși
străzile
fără a se opri
niciodată nicăieri.

Ca un nor de lăcuste
se năpustesc în orașele antice
piatră cu piatră timpul și turiștii
dărâmă cetățile.

Întreabă un turist
ce are în buzunar:
o piatră
smulsă istoriei.

Ilustratele și fotografiile
sunt singura mărturie
a trecerii sale prin lume.

Îl compătimesc pe turistul ars de soare
jumulit pe trotuar
cu un sandvici în mână
la ieșirea din muzeul Realității.

Război murdar

În războiul murdar
al omului împotriva păsărilor:

câți dispăruți,
câți prizonieri
cântând după gratii,
câți morți calzi încă.

Numai provocatoarea colibri
- ca un kamikaze -
se mai așează în bătaia puștii
pentru a gusta din floarea proaspătă
care o face invizibilă.

Urma

Funcționarii firmei Van Gogh
deschid punctuali în fiecare zi
enorma poartă a prăvăliei:

Atunci abisul lui Mercur răzbate:
Brichete Van Gogh
(care n-a avut foc iarna)

Bricouri Van Gogh,
(cu cămașa găurită în ninsoare)
cărți poștale, afișe Van Gogh
(cu scaunul ocru al disperării,
flori ale soarelui sub insolația iubirii,
noaptea înstelată la St. Rémy
împrăștiind, miloasă, rouă pe nebunia sa),
dar nu minerii săi, nu țesătorii săi,
nu hamalii săi, nu mâncătorii de cartofi.

Brelocuri, pahare, veselă Van Gogh.
Tipărituri, audiovizuale și licitații,
o sută de ani mai târziu,
[illegible]5.000.000 de dolari portretul călăului sau, Gachet)
totul, o piață insultând un nume,
Vincent, asasinat de un timp
prea ostil omului.

Și o legiune de specialiști băloși
speculează și mint
în timp ce durerea și dezrădăcinarea lui
se pierd în milioanele de priviri.

jairo guzman

Născut în 1961, în Medellín, Jairo Guzmán este membru al comitetului de redacție de la PROMETEO și co-fondator al Festivalului de la Medellín. Autor a două volume de poeme: ***Coro de ahorcados*** *(****Cor de spânzurați****, în colecția revistei PROMETEO, 1995) și* ***Todo paisaje es la elegancia del ojo*** *(****Orice peisaj este eleganța ochiului****).*

Subțiorile tale stau la originea nopții

Intri somnambulă
în pădurea viziunilor.

Alergi
Fetiță rătăcită în desime.

Pe sânul tău soarele îmi arde buzele
Râsul meu se subțiază în febrele tale
Și-atunci o albie de râu e pântecele tău.

Subțiorile tale stau la originea nopții
Aici gemetele mele se sting.

Pasăre a amurgului, beau din gura ta.

Ținut

din acest ținut
numai vântul

portițe
poc
nesc
dis-
de
dimineață

păsări
cu cioc
de humă cenușie

așezate
în rămuriș
pietrificate

dezolarea
găurește apa
face să înceteze
împreunarea broaștelor râioase

oprește
sângele
solar

Casa dragostei a fost incinerată

Isolda
Isolda
Isolda

Sorii stinși
Insule distruse
Privește

Fâșii de umbră
diluează lumina
Isolda
Isolda
Ieși
pe deasupra
cerului
incinerat

juan diego tamayo

Născut la Medellín, în 1968, Juan Diego Tamayo a studiat literatura la Universitatea Pontificia Bolivariana din Medellín și face parte din consiliul editorial al revistei PROMETEO.

Ferma colibri

Unde mă aflu
Sub cerul smălțuit
Sub infernul zgomotos

Ce pod de argint traversez
Ce urmă aurită urmez
Ce umbră alunecă neatinsă

O! Timp necucerit
În care cuvântul sânge
Și soarele se ofilesc

O! sunet pe care-l înghiți
Ca pe-o monedă fierbinte

O! Cântec ce se deschide
Celei mai blânde priviri

Dincolo de dragoste
Dincolo de durere
Prizonier al focului
În ploaia trecutului
În zgomotul pașilor mei

Așteptând ca o statuie
Ce privește în zări
Melancolica mare
În seara în care cenușa
Cere să-nvie
Inima care te însoțește

Vântul

Invizibil imens murmurând vânt
Vânt al falezei abisului

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Georges Dumitresco

Din marea tăcerii

Pasului tău agitația și reverența
Drumul păsărilor
Mângâierea în moară

În mâinile mele ai să rămâi
Vânt invizibil imens murmurând

* *
*

Cotitură a timpului
Orele rod prezentul
Absent al verbului
Trandafirul cerului
Împietrește privirea
În vânt
Păsări caută un cântec
Incandescent

Ora lui se amestecă
Vederea timpului curge
Diluează cuvintele
Din timp în timp

Rămân interstiții
Curge râsul
Atât de singur râsul
Ruinele unui gând

În românește de Nicolae Prelipceanu

MARCHIZUL DE SADE ȘI LITERATURA LIBERTINĂ (VI)

de ROMUL MUNTEANU

*Există în **Filozofie în budoar** o dicție cadențată, poematică a textului scris, care contrastează în mod programatic cu limbajul gestual. Romanul lui Sade este **amoral**. Din această perspectivă descrierea mecanismelor fiziologice de acuplare capătă un caracter neutral, indiferent, asemănător cu cel al manualelor de anatomie.*

Există, așa cum am mai spus, în acest **roman scenic** o anumită **religie inversă**, motivată de libertatea nemărginită a ființei umane în toate raporturile individului cu statul, biserica, familia, relațiile despre sexe, rude, ca și despre părinți și copii. În numele acestei axiologii negative, orice enunț valorizant capătă o altă semnificație. Când Cavalerul face portretul lui Dolmancé, personajul încă absent, atributele negative ale acestui pederast efeminat seamănă cu un elogiu *„E ateul cel mai notoriu, omul cel mai imoral. Oh! e într-adevăr întruchiparea corupției celei mai desăvârșite și mai complete, omul cel mai rău care poate exista în lume"*. Acest portret pornește de la intenția de „formicare" ce domină toată cartea.

De aceea, răspunsul doamnei de Saint-Ange este previzibil. *„Foarte incitant! Am să înnebunesc după omul ăsta!"*

Starea aceasta de *farmiciție* (fermication) se răspândește peste tot ca un fluid magnetic. Ea emană din simțurile tensionate de libidoul sexual. Trece prin cuvinte, se manifestă prin gesturi, creând o atmosferă de concupiscență generală. Lui Eugenié i se explică ce sunt testicolele, sperma, cum este cu penisul, lecția de anatomie desfășurându-se pe corpul gol al lui Dolmancé. Fata, nedumerită, o întreabă pe Saint-Ange care-i dăduse doar lecții de lesbianism, ce este cu penisul. *„Dar, draga mea, când un membru enorm, pe care de-abia pot să-l țin în mână, pătrunde printr-o gaură atât de mică, după cum spui tu, că se poate, lucrul acesta poate să-i pricinuiască femeii mari dureri"*. Maestra deliciilor răspunde cu promptitusine: *„Ori pe unde ar intra, prin față sau prin dos, dacă femeia nu e obișnuită ea va crea dureri. Natura a făcut în așa fel, ca să nu ajungem la plăcere decât cu prețul durerii"*.

Dar până și descrierea deliciilor sexuale nu poate evita o anumită monotonie. Grupul de bărbați și femei se amuză și demonstrează dizertația despre plăcerile erosului. După pregătirea tinerei Eugenié, ca și după unele preliminarii, grupul trece la fapte în maniera scenelor porno din filmele contemporane. Actul sexual în grup este comentat de doamna Saint-Ange. Descrierea vizualizează totul, mecanismele fiziologice sunt numite direct, latura practică decurgând prin acompaniamentul verbal al maestrei de plăceri, care regizează episodul: „Depărtează-ți bine picioarele... *Dolmancé îți dai seama că, în poziția aceasta, fundul ți-l las dumitale. Ocupă-te de el pe când eu, cu limba, am grijă de clitorisul ei, s-o facem să leșine între noi de trei-patru ori la rând, dacă putem... Ce moviliță drăgălașă ai, Eugénie. Flocișorii ăștia zburliți mă-nnebunesc când îi sărut!... Clitorisul, cum îl văd mai bine, nu prea s-a format, dar e foarte sensibil... Cum mai freamătă carnea pe tine... Lasă-mă să te depărtez mai mult... Ah! ești, desigur, virgină!..."*

Recitalurile despre asemenea scene de desfrâu se repetă cu mici modulații situaționale. Intriga este fortificată cu puține evenimente inedite. În final apare doamna Mestival, mama Eugéniei, care se revoltă de „pedagogia" aplicată fiicei sale, la care asistă pasiv, după care drept pedeapsă, tânăra este supusă unor scene de tortură. Pentru pigmentarea narațiunii, Sade introduce o scenă de biciuire în grup, care se petrece ca un joc de societate. Inițiativa îi aparține lui Dolmancé: *„Hai să facem ceva ca să ne distrăm în timpul ăsta; eu aș zice să ne flagelăm cu toții; doamna de Saint-Ange pe Lapierre, ca s-o împingă cu aplomb pe doamna Mestival; eu pe doamna de Saint-Ange, Augustin pe mine, Eugénie pe Augustin, iar ea va fi biciuită cu multă vigoare de Cavaler"*.

Acțiunea romanului durează o zi. Eugénie a devenit o bună ucenică a Venerei, privind cu plăcere corpul torturat al mamei sale („Ah, băga-mi-aș! Uite-o și pe târfa asta plină de sânge").

Cortina cade peste aceste scene abjecte, acompaniate de comentariul cinic al lui Dolmancé: „Bună zi a fost asta. Niciodată nu mănânc mai bine, nu dorm mai liniștit ca atunci când, peste zi, m-am murdărid destul cu ceea ce preoții numesc crime". Vocea auctorială este evidentă. Sade și-a sfidat contemporanii care n-au înțeles crezul său literar anarhic. El nu se manifestă doar pe plan erotic. Marchizul libertin a introdus în *Filosofie în budoar* o lungă dizertație în care și-a expus programul de reforme în toate domeniile vieții sociale, politice și morale. Ateu, Sade propune întoarcerea la cultul zeilor antichității. Sade proclamă amorul liber, casele de toleranță pentru femei și bărbați, educarea copiilor printr-un sistem patronat de stat. Individul trebuie să dispună de o libertate totală, principiul plăcerii trebuind să-l înlocuiască pe cel restrictiv și opresiv al moralității.

Utopia negativă a marchizului de Sade pornește de la premiza că motorul societ[illegible] este sexul. Trăirea conformă cu legile naturi[illegible] ar trebui, după părerea sa, să ducă la o autoreglare a societății.

Așa cum alți scriitori sunt obsedați de „spațiul morții" sau de relația absurdă dintre individ și existență, Sade transformă plăcerea și sexualitatea cu toate derivațiile lor, într-un adevărat superlativ al existenței.

PATRIA AMARĂ A LUI BEETHOVA

Beethova Obas. Sună rotund. Dulce ca vocea, ca muzica sa. Fie că povestește copilăria fericită din Port-au-Prince sau ororile dictaturii lui Duvaier, totul este cântat pe un ton calm. Botezându-l cu acest curios prenume., tatăl său, pictorul Charles Obas (asasinat de Papa Doc în 1959), i-a decis, în fapt, vocația. În jurnalul său intim, Obas-tatăl mărturisește că i-a dat acest nume pentru a aduce un omagiu celebrului muzician german, pe care îl venera. Când Beethova a citit acest text la 16 ani știa ce-i rămăsese de făcut.

Dar înainte de toate, mama voia ca el să aibă o meserie „la bază". În Porto Rico el va obține un „master" în afaceri administrative și apoi o specializare în muzică la Universitatea Interamericană din San German. Din punct de vedere muzical, Beethova pătrunde în universul contestatar al lui Manno Charlemagne și în cel, în maniera jazz, al lui Boulo Valcourt, cântărețul din Sextetul Caraibelor.

În decembrie 1987, tatăl său spiritual, Manno Charlemagne, trebuia să înregistreze „Papa Noel", o critică dulce-amară a militarilor ce i-au succedat lui Jean-Claude Duvalier. Ieșind din casă, Manno este „ridicat" de cei criticați, astfel că Beethova s-a dus singur la studio. Radio France International i-a decernat trofeul celui mai bun tânăr c1ntăreț. Trei ani mai târziu, el înregistrează, ca autor, „Cântecul Libertății". În iulie 1991, turneele în Franța și Antile cu trupa lui Paulo Rasine au fost un triumf.

Când militarii l-au răsturnat pe Jean-Bertrand Aristide, posturile de radio, ce au transmis cântecele lui Beethova, au suferit presiuni. Cantautorul a așteptat, înțelept, intervenția americanilor, înainte de a părăsi Porto Rico. În octombrie 1994, Manno Charlemagne a ajuns primarul capitalei Port-au-Prince. Beethova se reîntoarce în țară, dar rana fiind nevindecată, cu vocea sa de crooner, continuă să-și cânte durerea. Acultați-i discursul: „Dacă Haiti moare/Este că tu l-ai spintecat/Sugrumat, exploatat/Sacrificat/Pe altarul Vițelului de aur". Beethova cântă jazz, swing sau baladă, în ritmurile inimitabile caraibiene. În ciuda durității discursului, pe aceste ritmuri te trezești dansând...

După L'EXPRESS
În românește de
Constantin Ardeleanu

GEORGES DUMITRESCO, UN AMBASADOR AL ARTELOR

de GEO VASILE

Georges Dumitresco merge spre 75 de ani, deşi inima sa a trecut printr-o grea încercare la sfârşitul lui 1996, descurcându-se acum cu vitejie, nu însă fără ajutorul a nu mai puţin de trei by-pass-uri. Plecat în 1969 din ţară, fugind de neo-păgânismul ce bântuia în Europa răsăriteană", „medicul Georges Dumitresco se stabileşte în Elveţia, locuind în prezent la Lausanne. Călăuzit de zeul medicinii şi chinuit de demonul picturii, Georges Dumitersco este cel mai strălucit ambasador al picturii româneşti în Elveţia, aşa cum Ion Vlad a fost la Paris, în ceea ce priveşte sculptura românească. Personalitate polimorfă, Georges Dumitresco este în primul rând un român ce a cucerit Europa prin inflexibila sa coerenţă morală. Despre aceasta depun mărturie textele poetice, în ţesătura cărora se simte patetica febră a mărturisirii unei vieţi şi a unei vocaţii.

În ipostaza de poet Georges Dumitresco preferă să rămână sub constelaţia marilor clasici, poemele sale ocolind încifrarea sau metafora luxuriantă. Ideea poetică a textelor pare a se hrăni din sine însăşi, investitura morală a mesajului suplinind dicţiunea nudă, grăbită, neprelucrată. Poetul scrie cu egală bravură în limba franceză şi în limba română. Textele mai jos au fost traduse de noi din limba franceză. Rânduri exacte de preţuire a operei lui Georges Dumitresco sunt semnate, printre alţii de Părintele Galeriu şi C.D.Zeletin.

georges dumitresco

Doar un la revedere, mare maestru

Mişcând înainte bornele nevăzutului
Te-ai străduit s-aşterni pe pânză nerostitul
Împotrivindu-te cu tărie vântului şi mareelor
Iluzionist iscusit, tu ne-ai învederat
Intruziuni atât de agere, câtă premeditare
În universul tainic al intimităţii tale.
Prin simbolul subtil al temerarelor icoane
Fremătătoare himere-ispititoare,
Sub aparenţa de onirice montaje
Scăldate într-o stranie, utopică lumină
Misterioase, năvălitoare vise rele
În chip de frescă nefirească ne înfăţişezi
Fuga timpului în necuprinsa lui plasticitate,
Glisarea, eroziunea, relativitatea
Legile siderale, fragila lui perenitate.
Nicicând o victimă atotstăpânitoarei nepăsări,
Slăvit dar şi măr al discordiei neadormite,
Rămâi vizionarul suprafirescului uluitor
Şi alchimistul ce-a ajuns la ultima esenţă
Spre-a regăsi chiar cifrul supremei frumuseţi.

Şi cum viaţa ta se destramă precară în vag
Recules peste firea-ţi în plină glorie ne laşi
Spre-a te-ntâlni cu muza, resemnat şi-nţelept
Ducând cu tine în călătoria de-apoi
Acest cifru faimos, iarba fiarelor
A mişcătoarelor tărâmuri, vrăjit interzise.

Spovedanie

Venit din Răsărit, de undeva
Dintr-un departe loc al unei ţări frumoase
Înnebunit şi hărţuit de miradoare,
Dezamăgit şi înjosit, întemniţat, fără ieşire
Descumpănit şi hăituit fără-ncetare
Şi mai ales
Cu inima străpunsă de minciună şi prostie
Călcată în picioare
Am străbătut cu fruntea sus
Fără să murmur, să mă clatin,
Având drept călăuză Conştiinţa
Şi reazem al memoriei întreaga suferinţă.
Ajuns la capătul puterilor,
Stigmatizat şi obidit dar neînduplecat
Ros ne-ncetat, rănit
De nedreptate şi dezgust
De josnica represiune
Şi de-arbitrar, abjectă samavolnicie;
Fugind dintr-un infern, sumbră genune, flagel nemeritat
Lăsând în spatele unei cortine-apăsătoare,
Altarul crimei, tirania,
Minciuna, domul falsităţii,
Harababura, simulacrul
Şi despotismul morb contagios
Delaţiunea şi dezastrul
Spectacol strigător la cer şi sufocant,
Nomad fugar în lumea largă
Fără de ţară dar neîngenuncheat
Luându-mi în mâini soarta
La capătul puterilor de evadat
În căutarea unui ţărm, zare
Port cât de mic
Prin jocul întâmplării, iluminat şi fără remuşcări
Am apucat printr-o minune
Mult prea târziu, chiar ultimul
Şi cel din urmă tren al sorţii,
Adevărat noroc, târzie mângâiere.

O ISTORIE A ROMÂNIEI ÎN LIMBA MACEDONEANĂ

de MARIANA ŞTEFĂNESCU

Institutul de Istorie Naţională din Skopje (Fosta Republică Iugoslavă Macedonia) a publicat la începutul acestui an o Istorie a României (Istorija Romanija), sub semnătura lui Stojan Kiselinovski. În succintul cuvânt introductiv autorul, adresându-se publicului cititor macedonean, îşi motivează demersul istoric asupra unui popor romanic din spaţiul carpato-balcanic prin admiraţia faţă de spiritualitatea românească, care a reuşit să-şi păstreze autonomia în ciuda adversităţilor istorice.

De fapt, acest compendiu de istorie întins pe 170 de pagini, bazat pe o bibliografie doctă, începe cu momentul ocupării şi colonizării Daciei către Imperiul Roman şi se încheie cu momentul imediat următor dispariţiei perioadei „ceauşisto-faraonice", când, în opinia autorului, s-a pus punct dictaturii de stânga de o jumătate de secol, iar în ultimele zile ale lui decembrie 1989 a luat fiinţă Frontul Democraţiei Sociale cu liderul său I. Iliescu.

Interesant ni s-a părut subcapitolul „România şi populaţia valahă din Macedonia la începutul secolului XX", în care autorul conturează profilul comunităţii vlahe sau aromâne care număra 80.000 de locuitori. Se prefigurează imaginea unei etnii care, deşi integrată ţării adoptive, şi-a impus, totuşi, o fizionomie distinctă în spaţiul balcanic. În acest context se încearcă, destul de vag, o punere în discuţie a identificării etnice a macedonenilor, prin discutarea denominaţiei de „macedonean", care este perdepută diferit de naţiunile vecine. Astfel, Serbia are o denominaţie pentru teritoriu şi o alta pentru naţiune. După aceştia Macedonia înseamnă „Serbia de sud" iar macedonenii sunt „sârbii din sud". Grecii şi bulgarii acceptă această denominaţie doar pentru naţiune, nu şi pentru teritoriu. Pentru primii, macedonenii sunt bulgari, iar pentru ceilalţi sunt bulgarofoni, slavofoni, cu alte cuvinte, compatrioţii lor. Dar pe un fond istoric comun sud-est european, limba este cea care delimitează o comunitate etnică.

Autorul macedonean al Istoriei României concluzionează că, de fapt, semnarea tratatului de pace de la Bucureşti, care încheia al doilea război balcanic, a făcut din Macedonia un periculos şi trainic „Casus belli" din zona balcanilor. Căci dispariţia statelor multinaţionale şi decuparea hărţii Europei în state naţionale a avut, desigur, şi raţiuni etnice şi demografice, dar totodată, a menajat interesele marilor puteri.

Acest opuscul al istoricului macedonean STOJAN KISELINOVSKI, în care prelevantă este abordarea civilizaţionistă a istoriei, impresionează prin rigoarea ştiinţifică şi prin bogăţia informaţiilor, unele inedite. Fără a avea pretenţia unei abordări exhaustive a temei, această lucrare este un preţios instrument de lucru necesar instituţiilor vieţii culturale macedonene.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1. Denisa Comănescu: o poetă cu fața spre cer și gândul spre *Univers*.
2. Victor Niță a lăsat fumurile Hunedoarei pentru sporturile capitale.
3. Mircea Malița și Aurel Martin pe vremea când discutau tovărășește.
4. În 1983 se pregăteau, în văzul lumii, pentru disidență: Bujor Nedelcovici, Dorin Tudoran și Dan Deșliu.
5. Trei poeți care păreau a sta în banca lor: Niculae Stoian, Mircea Micu și Gheorghe Pituț.